Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Bc. Martin Svatoš

Arbitrabilita sporu a mezinárodní obchodní arbitráž

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Prof. JUDr. Monika Pauknerová CSc., DSc.
Katedra: Katedra obchodního práva
Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): duben 2011

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených. Prohlašuji dále, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, 20. dubna 2011

……

Bc. Martin Svatoš

Chtěl bych tímto poděkovat vedoucí této práce, paní profesorce JUDr. Monice Pauknerové, CSc., DSc., za nesmírnou ochotu, nevšedně vstřícné jednání a velkou pomoc, kterou mi poskytla.

„*On peut dire que les lois de commerce perfectionnent les mœurs…*“

Charles Luis Secondat de Montesquieu

Obsah

Seznam použitých zkratek: 6

1 Úvod 8

2 Pojem a dělení arbitrability 12

2.1 Definice pojmu arbitrabilita 12

2.2 Kdy může být námitka arbitrability vznesena 14

2.3 Rozhodné právo před rozhodčím soudem 19

2.4 Rozhodné právo před národním soudem 22

2.5 Dělení arbitrability na subjektivní a objektivní 24

3 Arbitrabilita subjektivní 26

3.1 Definice subjektivní arbitrability 26

3.2 Subjektivní arbitrabilita ve vybraných právních řádech 28

3.3 Vnitřní versus mezinárodní subjektivní arbitrabilita 29

3.4 Snaha států vymanit se z rozhodčího řízení 31

4 Arbitrabilita objektivní 37

4.1 Vymezení objektivní arbitrability v českém právní řádu 37

4.2 Objektivní arbitrabilita ve vybraných zahraničních právních řádech 40

4.3 Objektivní arbitrabilita a veřejný pořádek 44

4.4 Objektivní arbitrabilita a právo duševního vlastnictví 45

4.5 Objektivní arbitrabilita a kartelové a soutěžní právo 48

4.6 Objektivní arbitrabilita a insolvenční právo 52

4.7 Objektivní arbitrabilita a korupce 55

5 Závěr 58

Použitá literatura 62

Citované rozsudky a usnesení soudů 66

Seznam příloh 68

Přílohy 69

Summary 79

Seznam použitých zkratek:

AAA	Americká arbitrážní asociace (American Arbitration Association)
ESD	Evropský soudní dvůr, nyní Soudní dvůr Evropské unie (SDEU)
Evropská úmluva	Evropská úmluva o obchodní arbitráži uzavřená 3. srpna 1964 v Ženevě
ICC	Mezinárodní obchodní komora v Paříži (International Chamber of Commerce)
InsZ	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) ve znění pozdějších zákonů
JCAA	Japonská obchodní arbitrážní asociace (Japan Commercial Arbitration Association)
LDIP	Švýcarský federální zákon o mezinárodním právu soukromém z 18. prosince 1987 (Loi fédérale sur le droit international privé)
Nařízení Brusel I.	Nařízení Rady (ES) č. 44/2001, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
Newyorská úmluva	Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů uzavřená 10. června 1958 v New Yorku
ObčZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších zákonů
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník ve znění pozdějších zákonů
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve znění

	pozdějších zákonů
SCOTUS	Nejvyšší soud USA (Supreme Court of the United States)
SES	Smlouva o založení Evropského společenství (nyní SFEU)
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
UNCITRAL	Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (United Nations Commission on International Trade Law)
WIPO	Světová organizace duševního vlastnictví (World Intellectual Property Organisation)
ZMPS	Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním ve znění pozdějších zákonů
ZRŘ	Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů ve znění pozdějších zákonů
Ženevská úmluva	Ženevská úmluva o vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků z roku 1927
Ženevský protokol	Ženevský protokol o doložkách a rozsudím z roku 1923

1 Úvod

Těsně před svou smrtí ve své poslední knize věnované teorii rozhodčího řízení vyslovil profesor Bruno Oppetit nad mezinárodním rozhodčím řízení nebývale ambiciózní a zavazující soud. Prohlásil totiž, že „*mezinárodní arbitráž*[1] *ve svém poslání a funkci ztělesňuje základ všech hodnot humanismu*.“ Ačkoliv připustil, že pod tlakem doby a ekonomických zájmů se stává častěji mechanickou a vytrácí se z ní tento duch, neváhal tvrdit, že rozhodčí řízení „*skvěle odpovídá požadavkům subsidiarity, která byla v nedávné době znovuvzkříšena evropskou právní kulturou po stoletích velebení státní suverenity*.“[2]

Nehledě na to, jak moc idealisticky citovaná slova znějí, je jednoznačné, že rozhodčí řízení získalo za léta své historie nebývale významné postavení, zejména v oblasti mezinárodního obchodu, kde zaujímá přední místo mezi způsoby řešení sporů. Takovéto výsadní postavení s sebou nese i vysokou zodpovědnost. Problematika nejrůznějších aspektů tohoto řízení je však nesmírně složitá a komplikovaná, a proto, pokud má rozhodčí řízení plnit výše vytčenou funkci, je nezbytné podrobné zkoumání tohoto fenoménu.

V posledních letech jsme svědky nebývalého rozvoje popularity a zvýšené četnosti výskytu mezinárodní obchodní arbitráže, a to nejen v ČR a Evropě, ale prakticky po celém světě. Za tímto úspěchem stojí celá řada faktorů, zejména rostoucí množství obchodních transakcí, zrychlování mezinárodního obchodu a jeho *boom* v kvantitativní i kvalitativní stránce.

Narůstající množství rozhodčích řízení je však způsobeno i fenoménem jiným, totiž rozšiřováním obsahu a významu pojmu *arbitrabilita*.[3] Jinými slovy rozšířením počtu sporů, které lze mezinárodní obchodní arbitráži podřídit. Arbitrabilita je totiž

---

[1] Ačkoliv existuje tradiční označení rozhodčí řízení, používá autor pojmu arbitráž jako synonymum, pokud to není nežádoucí ve vztahu ke konkrétní právní úpravě. Obdobně je tomu s pojmem rozhodce a arbitr. Tato praxe je ostatně vlastní většině česky psaných publikací.

[2] OPPETIT, B.: *Théorie de l'arbitrage*. 1. vydání. Paříž: Presses Universitaires de France, 1998, s. 127.

[3] FORTIER, L. Y.: Arbitrability of Disputes, in *Global Reflection on International Law, Commerce and Dispute Resolution: Liber Amicorum in honour of Robert Briner*. 1. vydání. Paříž: ICC Publishing, 2005, s. 269.

conditio sine qua non, neboli základní podmínkou takového procesu. Arbitrabilita je však také jakýmsi příslovečným kořením. Pokud by byla užita příliš rozsáhle, vedlo by to na jedné straně ke ztrátě důvěry v rozhodčí řízení, na druhé k případům, kdy rozhodce rozhodne spor, pro který není tento způsob rozhodování ideální. Při úzkém pojetí arbitrability není zase prostoru pro rozhodčí řízení a řada rozhodčích doložek by se tak stala neplatnými a nepoužitelnými. Arbitrabilitu lze tedy považovat za esencí výše zmíněné *subsidiarity*.

Mnozí autoři si všímají tohoto principiálního postavení arbitrability v systému práva mezinárodního obchodu. Bernard Hanotiau ji například nazývá „*tvrdým jádrem*“[4] oblasti práva mezinárodního rozhodčího řízení, jakýmsi pomyslným základem, na němž je celá soustava vystavěna.

***

Předmětem této práce, jak již její název „*Arbitrabilita sporu a mezinárodní obchodní arbitráž*“ napovídá, je tedy vlastnost sporu, která umožňuje či naopak znemožňuje užití mezinárodní obchodní arbitráže jako způsobu jeho vyřešení. Z toho plyne i rozsah zkoumané materie. Jelikož se nejedná o problematiku pouze vnitrostátního rozhodčího řízení, bude nutné přistupovat k předmětu této práce specifickým způsobem. Bude nutné zejména nejen hodnotit vnitrostátní českou právní úpravu, ale zabývat se i úpravou mezinárodní a přístupem ostatních zahraničních právních řádů. Současně odkazem na mezinárodní obchod se tato práce vzdává ambice rozebrat všechny oblasti práva, které se dostávají do relace s *arbitrabilitou* sporů. Tím je míněno zejména právo na ochranu spotřebitelů či právo pracovní. Současně se práce bohužel nemůže ani věnovat specifickému „subodvětví“ mezinárodního práva soukromého, kterým jsou arbitráže z investic.

Cílem celé práce je zjistit, jaké kontury získala arbitrabilita sporů z mezinárodního obchodu. Co však tento pojem skutečně značí? A je jeho význam skutečně tak zásadní? Je určován stranami sporu, zákonodárcem, mezinárodními smlouvami či dokonce oním

[4] V originále „*noyau dur*“. Tento článek lze všeobecně považovat za jeden z nejlepších a nejobsáhlejších, jaké kdy byly na téma arbitrability sepsány, a to i přesto, že nelze souhlasit se všemi tvrzeními, která obsahuje. Viz k tomu HANOTIAU, B.: L’arbitrabilité et la favor arbitrandum: un réexamen. *Journal du Droit international,* 1994, Vol. 121, No. 4, s. 902.

diskutovaným *lex mercatoria*? A jaké je postavení tohoto elementu napříč právními řády v jednotlivých jejich odvětvích? A konečně, je chápán stejně, či se stát od státu liší? Na tyto a některé další otázky se předložená práce pokouší odpovědět.

***

Pro větší systematičnost je práce rozdělena do tří částí:

První část se věnuje obecné problematice pojmu. Ze všeho nejdříve je třeba definovat samotný pojem, který, ačkoliv se zdá být jednoznačný, nemá v evropské, natož světové jurisprudenci svoji přesnou a jednotnou definici. Následně se tato práce zaměřuje na právo rozhodné a dotýká se taktéž fází rozhodčího řízení, během nichž může být arbitrabilita vznesena jako námitka. Po té obrací pozornost na systematiku celého problému, když definuje, co je chápáno jako *arbitrabilita subjektivní* a co jako *arbitrabilita objektivní*.

Druhá část práce je věnována *arbitrabilitě subjektivní*, tedy zejména schopnosti státu a právnických osob veřejného práva podřídit se rozhodčímu řízení. Dotýká se též snahy některých států vyhnout se rozhodčímu řízení, aby se nakonec krátce zamyslela nad rozdílným přístupem mezi vnitřním a mezinárodním pojetím tohoto problému. Jako základ této části práce posloužil příspěvek autora odevzdaný v rámci IV. ročníku Studentské vědecké a odborné činnosti na Právnické fakultě Univerzity Karlovy pod názvem *„Subjektivní arbitrabilita sporu v mezinárodní obchodní arbitráži: Její pojetí v české a zahraniční jurisprudenci“*.

Třetí část je zasvěcena *arbitrabilitě objektivní*, tedy arbitrabilitě v užším slova smyslu. I zde se nejprve zamýšlí nad definicí tohoto pojmu, a to jak v domácím právním řádu, tak v právních řádech zahraničních, aby následně prozkoumala některá konkrétní právní odvětví, která se nacházejí na hraně *arbitrability*.

***

K dosažení těchto cílů je v práci použito hned několik právně-vědeckých metod. Kromě klasické deskriptivní metody a s ní související interpretace stávající právní úpravy byla hojně užita i metoda komparativní, jak ostatně práce z oblasti práva

mezinárodního obchodu vyžaduje. Co se týče výběru komparovaných právních řádů, byly vybrány ty, které hrají v rámci mezinárodní obchodní arbitráže významnou roli. Jedná se zejména o Francii, Švýcarskou konfederaci, v rámci Spojeného království o anglické právo a samozřejmě o právo USA. V některých konkrétních případech vykazují některé další právní řády velmi zajímavá specifika, a proto se práce v dané podoblasti věnuje i jim.

Při hodnocení české právní úpravy nebylo možné se vyhnout několika úvahám *de lege ferenda*.

Metoda srovnání historické úpravy není v rozsahu této práce bohužel možná, takže se v této konkrétní metodě autor omezil pouze na několik málo poznámek. Přesto je vhodné zdůraznit, že historických pramenů k tomuto tématu je celá řada a zkoumat tento problém v kontextu jeho historického vývoje by bylo nesmírně zajímavé.[5]

V souvislosti s tímto je vhodné také zdůraznit, že práce odráží právní stav v prvním čtvrtletí roku 2011.[6]

***

Pokud jsme se v počátku tohoto úvodu dotkli hodnot a postmateriálního významu rozhodčích řízení, jaký má na světovou společnost, nemůžeme opominout také svého času převratný výrok významného francouzského filozofa a spisovatele Charlse L. Montesquieuho, který tvoří motto této práce: „*Dá se říci, že obchod zlepšuje mravy.*“

Co jiného než rozhodčí řízení může představovat pádnější důkaz pro toto tvrzení? Arbitráž, která je méně formálnějším způsobem vyřešení sporu, která umožňuje rozhodnout spor bez zásahu státu a někdy dokonce *ex equo et bonno*, tedy podle zásad spravedlnosti. Koneckonců, jednou z motivací stran sporu, proč podřídit případný spor rozhodčímu řízení, je i touha nadále pokračovat v dlouholeté spolupráci s druhou obchodní stranou, což by vleklý a nákladný spor před národními soudy mohl zmařit.

Arbitrabilita sporu je pak podmínkou, která umožňuje podřídit spor rozhodčímu řízení. Představuje tedy jakýsi základní kámen celé konstrukce nebývalého rozsahu a významu a jako taková musí být položena s nebývalou opatrností.

---

[5] Nezbývá než odkázat na příslušnou odbornou literaturu, zejména HANOTIAU, B.: op. cit., 903 a násl.
[6] Viz k tomu datum vypracování práce (uzavření rukopisu) na titulní straně.

2 Pojem a dělení arbitrability

V první části této práce se zaměříme na teoretické vymezení *pojmu arbitrabilita sporu*. Pokusíme se nalézt odpověď nejen v české, ale i v zahraniční literatuře. Následně zkusíme vymezit, kdy může být arbitrabilita vznesena jako námitka v probíhajícím řízení, ať už v soudním či rozhodčím. Po té se zamyslíme nad problematikou rozhodného práva a nakonec rozdělíme arbitrabilitu na *subjektivní* a *objektivní*.

2.1 Definice pojmu arbitrabilita

Před samotným zkoumáním problému arbitrability sporu v mezinárodním obchodním styku se musíme pokusit definovat pojem *arbitrabilita.* Překvapivě se nejedná o nikterak jednoduchý úkol. Samotný pojem *arbitrabilita* není známý ani širší odborné veřejnosti, o laické ani nemluvě.

Ani česká, ani zahraniční právnická literatura nenabízí pro tento pojem jednoznačnou definici, ba naopak je zřejmé, že chápání arbitrability se v jednotlivých právních řádech i právních oblastech liší.

Pokud podrobíme zkoumání českou odbornou literaturu, nalezneme krátkou, ale užitečnou a často používanou definici v knize Z. Kučery *Mezinárodní právo soukromé*. Zde je arbitrabilita popisována jako „*přípustnost rozhodčí smlouvy*“.[7] Je zřejmé, že autor měl v úmyslu podtrhnout provázaný vztah rozhodčí smlouvy a pojmu arbitrabilita. Pozoruhodná je i definice nabízená N. Rozehnalovou, která arbitrabilitu popisuje jako „*přípustnost sporu k řešení v rozhodčím řízení*“.[8] Tato definice se naopak dotýká objektivního charakteru sporu.

---

[7] Viz KUČERA, Z.: *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání, Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 425.

[8] Viz ROZEHNALOVÁ, N.: *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2008, s. 116. Obdobná definice je k nalezení v BĚLOHLÁVEK, A. J.: *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 285.

Rozsáhlejší definici nabízí P. Raban, který uvádí, že: „*Arbitrabilita je okruh právních vztahů, ve kterém si státní moc nevyhradila právo rozhodovat výlučně státními soudy (…) a připustila tedy, aby spory byly rozhodovány i rozhodci…*“[9] Zde je poprvé v české literatuře zmíněn problém omezení státní suverenity připuštěním některých sporů rozhodčímu řízení.

Z českých definic zmiňme ještě tu K. Růžičky, která je zajímavá zejména upozorněním na mocenský aspekt věci, tedy na pravomoci arbitrů: „*Arbitrabilita* (je) *možnost a oprávnění stran založit pravomoc rozhodců uzavřením rozhodčí smlouvy*.“[10]

Zahraniční literatura se vesměs vzdává možnosti vytvořit jednoznačnou definici. Tak kupříkladu v knize *Redfern and Hunter on International Arbitration* je upozorněno na praxi, která je všeobecně přijímána ve Velké Británii, kde arbitrabilita je vlastnost, jež určuje, které „*typy sporů mohou být řešeny rozhodčím řízením, a které* (naopak) *patří výlučně do působnosti soudů*“.[11] Obdobných definic lze nalézt v anglicky publikované literatuře celou řadu.[12]

Naopak *šalamounskou* definici arbitrability nabízí americký profesor švédského původu Jan Paulsson, který s lehkou nadsázkou tvrdí, že arbitrabilita je „*to, co stát dovolí*“[13]. V podstatě se tak velmi trefně dotýká problému omezení státní suverenity ve prospěch soukromoprávního řešení sporu, jak o něm bude pojednáno níže.

Asi nejzdařilejší definici nalezneme v knize *Droit comparé de l'arbitrage international*: „*Arbitrabilita označuje způsobilost případu být podřízen rozhodčímu řízení*.“[14]

---

[9] Viz RABAN, P.: *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí.* 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, s. 73.

[10] Viz RŮŽIČKA, K.: *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky.* 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, s. 32.

[11] V originále „*…which type of dispute may be resolved by arbitration and which belong exclusively to the domain of the courts*“, viz BLACKABY, N. – PARTASIDES, C. – REDFERN, A. – HUNTER, M.: *Redfern and Hunter on International Arbitration*. V. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2009, s. 123.

[12] Viz k tomu např.: LEW, J. – MISTELIS, L. – KRÖLL, S.: *Comparative International Commercial Arbitration*. 1. vydání, The Haague: Kluwer Law International, 2003, s. 187 nebo VÁRADY, T. – BARCELÓ, J. – VON MEHREN, A.: *International Commercial Arbitration: A Transnational Perspective*. IV. Vydání. St. Paul: West 2009, s. 232.

[13] V originále „*…what will the state tolerate.*“ Viz k tomu PAULSSON, J.: *Arbitration in Three Dimensions*. Law Society and Economy Working Papers 2/2002, London: London School of Economics and Political Science 2002, s. 2.

[14] V originále: „*Arbitrabilité* (…) *désigne l'aptitude d'une cause d'être soumise à l'arbitrage*“. Viz POUDRET, J-F. – BESSON, S.: *Droit comparé de l'arbitrage international*. 1. vydání. Genève: Schulthess Médias Juridiques 2002, s. 298.

Pokud zůstaneme u frankofonní literatury, nebude na škodu zmínit přínosný a obsáhlý článek B. Hanotiaua pojmenovaný příznačně *L'arbitrabilité et la favor arbitrandum: un réexamen.* V něm autor nabízí hned dvě významné myšlenky týkající se arbitrability. Jednak zmiňuje jako jeden z mála i definici negativní: Pokud si stát vyhradí možnost zakázat řešení sporu mimo svou vlastní státní moc soudní, jedná se o materii, která je *nearbitrabilní.* I zde se tedy vyskytuje již zmíněné tvrzení, že arbitrabilita souvisí s vůlí státu omezit svou suverenitu. Pokud se tato vůle vyskytuje a suverenita je v tomto směru omezena, bude se jednat o materii *arbitrabilní.* Stejný autor současně dodává, že arbitrabilita je kumulativním splněním dvou podmínek: podmínky existence rozhodčí doložky a podmínky existence kompetencí rozhodce.[15]

Poněkud odlišný přístup k arbitrabilitě nalezneme u jurisprudence pocházející ze Spojených států. Zde je arbitrabilita vnímána v širším slova smyslu, nejen jako neutrální vlastnost sporu, ale též jako obsah a rozsah samotné rozhodčí doložky, tedy jako stranami určený rozsah otázek, které mohou být podřazeny pod konkrétní rozhodčí řízení.[16] V Evropském kontextu však toto tvrzení přijímáno není.[17]

Pokud tedy shrneme naše dosavadní poznatky, dojdeme k závěru, že arbitrabilita je všeobecně, až na několik výjimek, považována za *objektivní vlastnost sporu určující, zda-li může být konkrétní spor podřízen rozhodčímu řízení.* Někteří autoři navíc dodávají, že se současně jedná o splnění podmínky platnosti rozhodčí doložky a pravomocí arbitrů.

2.2 Kdy může být námitka arbitrability vznesena

Jak již bylo řečeno, arbitrabilita sporu je *conditio sine qua non*. Pokud spor není arbitrabilní, pravomoc rozhodců nebude dána a věc bude spadat do jurisdikce národních soudů. O tom, zda-li tomu tak bude, určí v oblasti mezinárodního obchodu právo rozhodné.

---

[15] Viz HANOTIAU, B., op. cit., s. 899-966.
[16] Viz k tomu např. : VÁRADY – BARCELÓ – VON MEHREN, op. cit., s. 232 a násl. Zde je však zajímavé zmínit, že američtí autoři zmiňují i „evropské" pojetí arbitrability a připouštějí jej k diskuzi.
[17] Viz k tomu POUDRET – BESSON, op. cit., s. 299.

Kolizní norma českého právního řádu je v této otázce poněkud striktní. Nehledě na místo či orgán, který rozhoduje, § 36 odst. 1 věta první ZRŘ hovoří poměrně jasně a striktně: „*Přípustnost rozhodčí smlouvy se posuzuje podle tohoto zákona*." Z povahy mezinárodního práva soukromého i samotného práva mezinárodních arbitráží je však zřejmé, že mohou nastat situace, kdy se tato norma nepoužije. Proto je vhodné se problematice věnovat podrobněji.

Na první pohled snadná a jednoduchá problematika se rázem komplikuje otázkou, kdo bude o této problematice rozhodovat. A do třetice, ani na tuto otázku není snadné odpovědět, pokud nevíme, kdy bude námitka arbitrability vznesena. Abychom rozetnuli tento bludný kruh, pokusme se nalézt nejprve řešení této poslední otázky.

Námitka arbitrability může být vznesena v rozdílných fázích průběhu rozhodčího řízení. Podívejme se na tuto problematiku z chronologického hlediska. Jednotlivé fáze shrnuje Schéma č. 1.

Chronologicky vzato nastává první fáze ještě před ustanovením samotného rozhodčího soudu. V některých právních řádech existuje možnost žaloby na určení neplatnosti rozhodčí smlouvy. Jinde, což je případ nejčastější, může být podána klasická žaloba týkající se meritu smlouvy, na níž se ovšem vztahuje rozhodčí doložka. Jedna strana pak namítne, že spor není arbitrabilní a že tedy pravomoc rozhodčího soud není dána.

Všeobecnou tendencí v oblasti mezinárodních arbitráží je snaha dodržení konceptu *separability* rozhodčí doložky. S tím souvisí i tendence odkázat stranu k rozhodčímu tribunálu, který sám rozhodne o své pravomoci.

V České republice se na *fázi I* bude vztahovat ustanovení § 106 odst. 1 OSŘ.[18] Podle tohoto ustanovení nemůže soud věc dále projednávat a řízení zastaví, pokud existuje platná rozhodčí doložka.[19] To je ovšem případ ideální, který se případů s nejasnou arbitrabilitou týkat nebude. Kdo v takovém případě rozhodne, zda-li je spor arbitrabilní či nikoliv? Odpověď nalezneme taktéž v § 106 odst. 1., kde je řečeno, že soud případ projedná také tehdy, zjistí-li, že věc nemůže být podle českého právního řádu podrobena rozhodčí smlouvě. Je tedy zjevné, že v konkrétním případě to bude soud, kdo bude hodnotit podmínky arbitrability.

---

[18] Ustanovení § 106 OSŘ je obsažené v příloze č. 2 této práce.

[19] Soud tak může učinit výhradně „*k námitce žalovaného uplatněné nejpozději při prvním jeho úkonu ve věci samé zjistí.*"

Pokud soud shledá, že spor arbitrabilním je, bude postupovat dle ustanovení § 104 OSŘ, kde je uvedeno, že v případě, kdy jde o takový nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit, soud řízení zastaví. Za takový nedostatek řízení se považuje i nedostatek pravomoci soudu. Jak dále uvádí Nejvyšší soud České republiky, „*pravomoc soudu k projednání věci není dána tam, kdy věc má být podle smlouvy účastníků projednána v řízení před rozhodcem za podmínek stanovených v § 106 odst. 1 OSŘ.*“[20]

[20] Dále pak dodává, že: „*Ustanovení § 106 odst. 1 OSŘ se od obecné úpravy nedostatku podmínek řízení obsažené v § 104 OSŘ odchyluje zásadně jen v tom, že soud tuto překážku postupu řízení nezkoumá z úřední povinnosti, nýbrž jen na základě včasné námitky žalovaného.*“ Viz k tomu Nejvyšší soud ČR (ČR), sp. zn. 29 ODO 1051/2004, ze dne 28. dubna 2005, dostupné [online] např. na <http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/judikatura_prevedena2.nsf/WebSearch/9DA4571CFE150E0FC12575EF00389AE9?openDocument>.

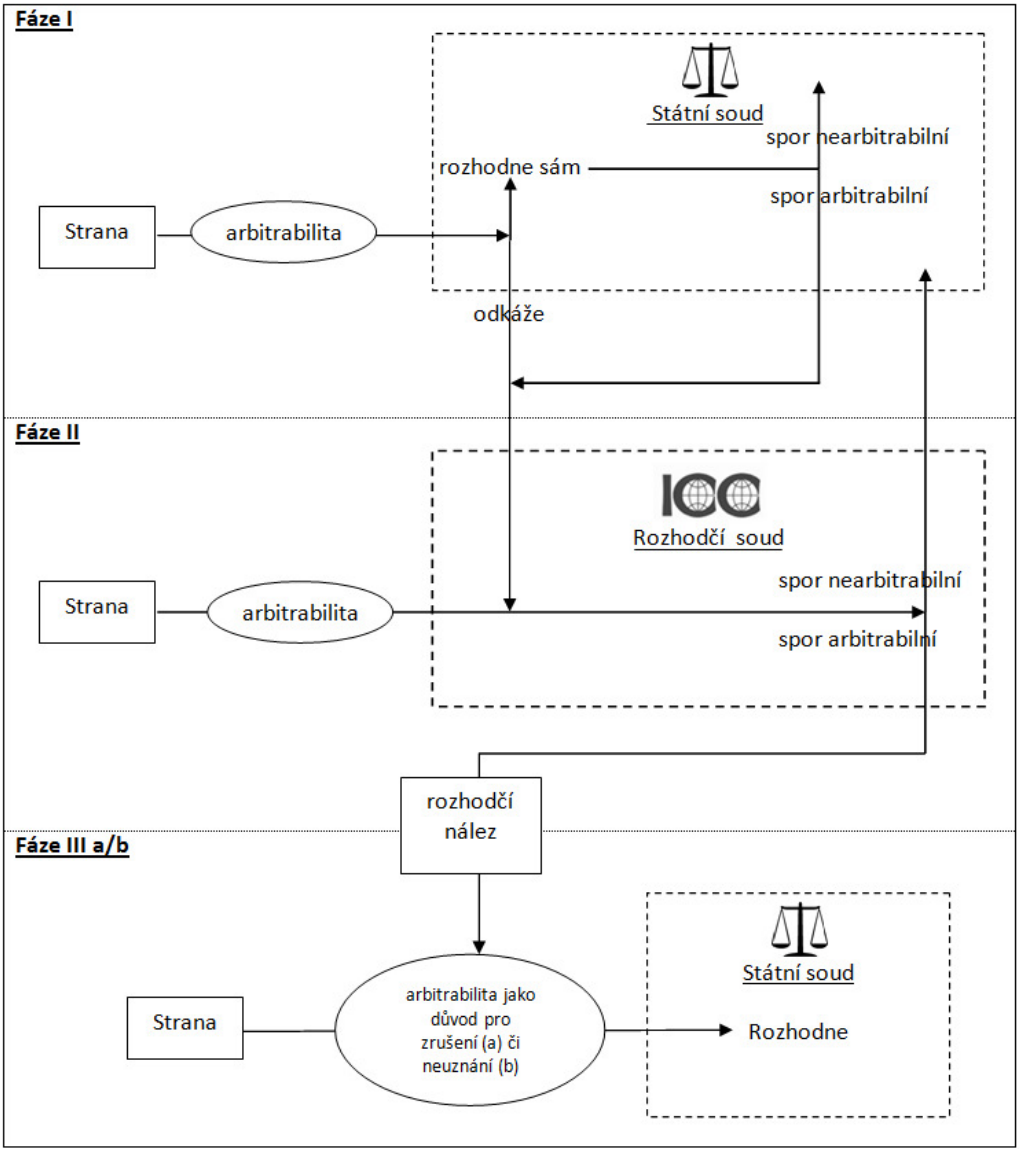

Schéma č. 1 - Fáze vznesení otázky arbitrability (zdroj: zpracováno autorem).

Je tedy vidět, že česká právní úprava se odlišuje od trendu v zemích, jakými jsou např. Francie či Švýcarsko, které jsou vůči rozhodčím řízením otevřenější a které nechávají o těchto otázkách rozhodnout samotné rozhodce.

Přejděme nyní o etapu dále, kdy již byl ustanoven rozhodčí soud. Následně totiž, což bude asi nejčastější případ, může být arbitrabilita sporu zpochybněna po zahájení rozhodčího řízení před samotnými rozhodci (fáze II). Pak o ní budou rozhodovat právě oni. Je zajímavé zauvažovat nad tím, zda-li musí být arbitrabilita vůbec v této fázi

vznesena, tedy, zda-li neexistují případy, kdy by měli sami rozhodci prohlásit spor nearbitrabilním *ex officio.* Na tuto otázku neexistuje jednoznačný názor, nicméně je uváděn významný nález rozhodce J. Lagergrena, který sám od sebe prohlásil spor za nearbitrabilní. Šlo o případ sporu, který vznikl ze smlouvy, jejíž obsah byl jednoznačně a nepokrytě korupčním jednáním.[21]

Ve světle tohoto zjištěn9 rozhodce Lagergren prohlásil spor nearbitrabilním, aniž by kterákoliv ze stran tuto námitku vznesla. Na podporu svého úhlu pohledu uvedl: „*Respektuji sice, že obě strany potvrdily závazný účinek jejich smluvního ujednání a mojí pravomoc uvážit a rozhodnout jejich případ v souladu se smluvními podmínkami. Nicméně ve světle charakteru sporné smlouvy* (…) *, která je v rozporu s veřejným pořádkem, slušností i morálkou, se nemohu v zájmu náležité spravedlnosti vyhnout přezkoumání mé jurisdikce z vlastního podnětu*.“ [22]

Český právní řád upravuje tuto problematiku v ustanovení § 15 odst. 2 ZRŘ, když v něm výslovně přiznává rozhodcům pravomoc rozhodnout o své pravomoci. Obdobnou úpravu nalezneme i v ve většině ostatních právních řádech.

Další etapou se opět vracíme před národní soudy, neboť arbitrabilita sporu může být dále zpochybněna po vynesení rozhodčího nálezu, a sice národním soudem v jehož jurisdikci arbitrážní soud rozhodoval (fáze IIIa). V takovém případě se bude jednat o řízení o zrušení rozhodčího nálezu.[23]

Nakonec dodejme, že před národním soudem se o arbitrabilitě sporu bude rozhodovat i v řízení o uznání či výkonu cizího rozhodčího nálezu. V takovém případě bude námitka patrně vznesena stranou, v jejíž neprospěch byl dotčený rozhodčí nález vydán (fáze IIIb). To je ostatně i fáze, která je jako jediná upravena Newyorskou úmluvou (viz k tomu dále).

---

[21] Blíže k tomuto případu v kapitole 4.7 Objektivní arbitrabilita a korupce.

[22] V originále: „*In this respect both parties affirmes the binding effect of their contractual undertakings and my competence to consider and decide their case in accordance with the terms of reference. However, in the presence of a contract in dispute of the nature* (…)*, condamned by public policy decency and morality, I cannot in the interest of due administration of justice avoid examining the question of jurisdiction on my own motion*“ (citováno dle LEW – MISTELIS – KRÖLL, op. cit., s. 220).

[23] ZRŘ označuje toto řízení jako „*zrušení rozhodčího nálezu soudem a zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí*.“ viz ZRŘ, § 31.

2.3 Rozhodné právo před rozhodčím soudem

Pokud jsme určili ve kterých fázích může být otázka arbitrability vznesena, je vidět, že již není sporu, kdo bude o arbitrabilitě rozhodovat. Nyní se tedy můžeme zaměřit na rozhodné právo. Kromě obvyklých kolizních pravidel, které se na problematiku mezinárodní obchodní arbitráže běžně použijí, má arbitrabilita několik specifik, které je třeba vysvětlit.

Za prvé, jak již bylo zdůrazněno, řešení této problematiky bude záviset na tom, kdo bude arbitrabilitu posuzovat.[24] Lišit se bude pojetí samotných rozhodců, rozdíl pak bude samozřejmě v náhledu na věc soudci státu, kde je sídlo rozhodčího tribunálu, a samozřejmě i pojetí soudců třetího státu.

Začněme nejprve rozhodným právem před rozhodčím soudem. Jurisprudence je v tomto směru vcelku zajedno, že rozhodci budou vázáni kogentními normami práva místa sídla (*lex forii*) rozhodčího tribunálu.[25] Nelze však opomenout i rozdílné stanovisko zastávané několika významnými autory, a sice, že arbitrabilita sporu podléhá posouzení podle práva ovládajícího rozhodčí doložku.[26]

Ve zkratce by šlo vyjádřit rozdílnost těchto přístupů jako konflikt autonomie vůle stran a jejího legislativního omezení. Ve své podstatě se tak dotýkáme samotných základů a principů rozhodčího řízení, resp. jeho teoretických paradigmat. První skupina se domnívá, že strany mají samozřejmě svobodu uzavřít rozhodčí doložku, jsou však při tom limitovánz arbitrárností sporu v rámci právního řádu lex fori. Fakticky zde narážíme na následující tvrzení: Stát se rozhodl omezit svou suverenitu tím, že se vzdal monopolu rozhodovat o některých sporech. Strany se však mohou pohybovat výlučně v takto vymezené oblasti. Nemohou ji v žádném případě překročit, musí ji *respektovat*.

Opačný přístup se vyznačuje výrazněji vstřícnějším přístupem pro autonomii vůle stran. Ty se rozhodly projevit vůli určitým způsobem. Arbitr by tedy měl vzít v potaz jejich vůli, která je ostatně zdrojem jeho pravomoci, a měl by ji maximálním způsobem zohlednit. Pokud existuje v některém z dotčených právních řádů možnost arbitrárnosti sporu, měl by rozhodce sledovat tento právní řád. V podstatě se tak projevuje vůle stran,

---

[24] K tomu podrobněji viz předchozí kapitola.

[25] Viz k tomu např. PAUKNEROVÁ, M.: Rozhodčí řízení ve vztahu k zahraničí – otázky rozhodného práva. *Právní rozhledy.* 2004, Vol. 11, No. 12, s. 587, POUDRET – BESSON, op. cit., s. 301 či ROZEHNALOVÁ, op. cit., s. 207 a násl.

[26] Viz k tomu např. HANOTIAU, op. cit., s. 909-911.

neboť v samotném prvopočátku, při vzniku rozhodčí doložky, daly strany najevo vůli podřídit budoucí spor rozhodčímu řízení. Vytváří se zde tedy jakási fikce – strany při kontrahování projevily vůli, aby se proces rozhodčího řízení, co se arbitrárnosti týče, řídil právním řádem, který vedení procesu umožňuje.

Každý z těchto přístupů má své slabiny. První metoda opomíjí vůli stran, druhá je zase relativně složitá a dává do rukou rozhodců poměrně velkou pravomoc vůli stran vykládat či „dovykládat". Navíc, tento přístup vystavuje budoucí rozhodčí nález poměrně vysokému nebezpečí, že bude místními soudy zrušen. Protiargument druhého přístupu je vcelku nasnadě: V případě mezinárodní obchodní arbitráže může, ale nemusí být zrušení v místě sídla rozhodčího soudu žádným velkým problémem.[27] Strany mohou mít zájem uznat rozhodčí nález ve státě, jehož právní řád ovládá rozhodčí doložku či v některém třetím státě, jehož právo odpovídá v otázce arbitrability právnímu řádu rozhodčí doložky. Pokud pak právě tento stát arbitrabilitu takového sporu umožňuje, bude takové rozhodčí řízení plně funkční. Při bližším zkoumání tedy nacházíme argumenty, které mohou hovořit ve prospěch obou teorii, ačkoliv se na první pohled jeví první přístup akceptovatelnější.[28]

Daleko vážnějším problémem se jeví uznání a exekuce nálezu v místě, kde je to žádoucí – tedy tam, kde má žalovaná strana majetek, který se může stát předmětem exekuce. V této otázce, tedy zda má rozhodčí soud vzít v potaz právní řád eventuálního místa výkonu nálezu, však panuje zcela jednoznačný názor: Ustanovení právního řádu třetího státu nemá být bráno v zřetel.[29] Stejný názor je navíc podpořen i významným judikátem Federálního soudu Švýcarské konfederace.

V tomto případě ministerstvo obrany Irácké republiky uzavřelo několik smluv s italskou zbrojařskou a loďařská společností *Fincantieri-Cantieri Navali Italiani SpA.* na dodání několika námořních korvet pro iráckou armádu. V roce 1990 po invazi do Kuvajtu uvalilo OSN na Irák embargo, které bylo brzy implementováno do právního řádu EU a Itálie. Italskou stranu zastupoval prostřednictvím komisionářské smlouvy subjekt M (patrně švýcarského práva) jako komisionář. Po uvalení embarga přestal Irák

[27] Např. newyorská úmluva v článku V. odst. 1, písmenu e) praví, že uznání a výkon *může* být odepřen v případě, že „*nález* (…) *byl zrušen* (…) *příslušným orgánem země, v níž nebo podle jejíhož právního řádu byl vydán.*" Opět se zde vyskytuje sloveso *moci* vyjadřující možnost, nikoliv však povinnost. Praxe dokazuje, že některé státy nemají s takovým uznávání větší problém.

[28] Vzhledem k rozsahu této práce není bohužel možné se věnovat této problematice podrobněji a je nutné odkázat v tomto bodě na odbornou literaturu zmíněnou výše.

[29] Viz POUDRET – BESSON, op. cit., s. 302.

provádět platby a současně společnost *Fincantieri-Cantieri* přestala společnosti M platit platby z provize.[30] Společnost M iniciovala rozhodčí řízení a dožadovala se nálezu, který by potvrdil platnost komisionářské smlouvy a tedy povinnost italské společnosti z ní plnit. Italská strana namítala nerabitrabilitu takového sporu. Nastalá situace totiž byla způsobena implementací embarga OSN do italského i švýcarského práva.

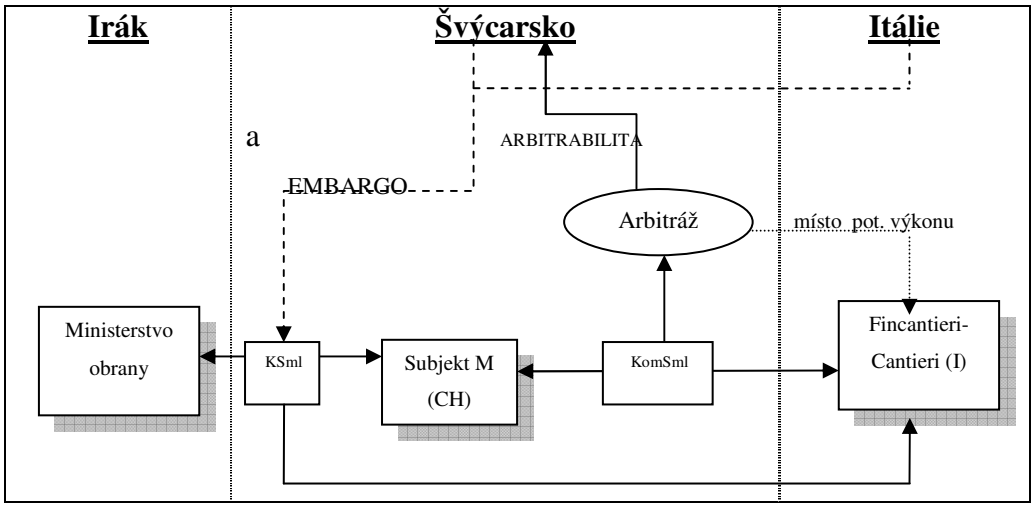

Schéma 2 Fakta případu Fincantieri – Cantieri (KSml = kupní smlouva; KomSml. = komisionářská smlouva), zdroj: zpracováno autorem

V prozatímním nálezu reagujícím na námitku arbitrability se rozhodčí soud prohlásil příslušným. Italská strana proto tento dílčí nález napadla u švýcarského soudu s argumentem, že takový rozhodčí nález nebude v Itálii, státě sídla společnosti *Fincantieri-Cantieri*, platný, neboť spor je nearbitrabilní. Federální soud se ale postavil na stranu rozhodců, když potvrdil, že arbitrabilita nemůže být popřena, „*jen z toho důvodu, že kogentní ustanovení či ustanovení veřejného pořádku* (státu výkonu nálezu) *způsobí nulitu požadovaného nároku či nemožnost dožadovat se exekuce*.“[31] Zajímavé je

[30] Podrobnější komentář viz VÁRADY – BARCELÓ – MEHREN, op. cit., s. 245.

[31] V originále: „*pour la seule raison que des dispositions impératives ou tel ordre public matériel entraînent la nullité de la prétention visée ou l'impossibilité d'en poursuivre l'exécution*.“ Viz k tomu Tribunal fédéral, Ire Cour civile (Švýcarská konfederace), *Fincantieri-Cantieri Navali Italiani S.p.A. et Oto Melara S.p.A. contre M. et Tribunal arbitral*, 23. června 1992, no. 118 II 353, dostupný např. online <http://relevancy.bger.ch/cgi-bin/JumpCGI?id=BGE-118-II-353&lang=fr&zoom=OUT&system=clir>.

sledovat srovnání obdobné kauzy před italskými soudy a srovnat tak pojetí italské a švýcarské arbitrability.[32]

2.4 Rozhodné právo před národním soudem

Jak již bylo řečeno výše, otázka arbitrability může být vznesena v různých stádiích procesu řešení sporu. Všeobecně lze říci, že pokud je řešena soudem, použije národní soudce ustanovení vlastního právního řádu. Co se týče uznání a výkonu cizích nálezů (tedy fáze IIIb), je tato problematika pokryta Newyorskou úmluvou. V jejím článku V, odstavci 2 se pod písmenem a) praví, že „*uznání a výkon rozhodčího nálezu mohou být také odepřeny, jestliže příslušný orgán země, kde se žádá o uznání a výkon, zjistí: a) že předmět sporu nemůže být předmětem rozhodčího řízení podle práva této země* (…).“

Komplikovanější bude otázka aplikovaného práva soudem ve fázi I. Pokud se v daném případě použije Evropská úmluva, je řešení obsaženo v jejím článku VI odst.2 ve větě *in fine*, kde se praví, že: „(s)*oud může odmítnout uznání rozhodčí smlouvy, jestliže podle práva jeho státu spor nemůže být podroben rozhodčímu řízení*.“

Pokud tomu tak nebude, řešení nebude jednoznačné. Mezi odbornou veřejností se ustanovily dva základní právní názory na tuto problematiku. První a nutno dodat, že dominantní názor[33], tvrdí, že se bude aplikovat pouze *lex forii*. Toto nazírání je potvrzeno celou řadou významných rozsudků napříč světovými právními řády. Jmenujme například rozhodnutí italského Corte di Cassazione ve věci *COGECO vs. Piersanti* nebo známý rozsudek Nejvyššího soudu USA ve věci *Mitsubishi vs. Soler Chrysler-Plymouth*.[34] V druhém jmenovaném případě zkoumal Nejvyšší soud USA arbitrabilitu sporu pouze z hlediska svého práva (tedy konkrétně z hlediska ustanovení tzv. *Shermen Act*), ačkoliv se arbitráž měla uskutečnit v Japonsku a strany zvolily pro smlouvu švýcarské právo.

---

[32] Viz k tomu VÁRADY – BARCELÓ – MEHREN, op. cit., s. 236-241. Zde lze také nalézt anglický překlad rozsudku odvolacího soudu v Janově.
[33] Viz např. PAUKNEROVÁ, op. cit., s. 587-588.
[34] Viz Mitsubishi Motors Corp. v. Soler Chrysler-Plymouth, Inc. No. 83-1569.

V českém právním řádu se bude postupovat podle již zmiňovaného ustanovení o poměru k cizině obsaženém v § 36, odstavci 1 ZRŘ: „*Přípustnost rozhodčí smlouvy se posuzuje podle tohoto zákona. Ostatní náležitosti rozhodčí smlouvy se posuzují podle tohoto zákona, jestliže rozhodčí nález má být vydán v tuzemsku.*“[35]

Pojetí jednoznačného uplatnění *lex forii* však není zcela bez kritiky. Národní soudce totiž má faktickou pravomoc jen tehdy, pokud se rozhodčí mechanismus zvolený stranami ukáže jako vadný. Je tedy třeba prokázat, „*zda-li bude rozhodčí řízení možné na místě zvoleném stranami. Naopak je zcela nedůležité, jestli by arbitráž byla bývala slučitelná s lex forii konajícího soudu*.“[36]

Dalším velmi pádným argumentem proti prvnímu přístupu je nebezpečí tzv. *negativního konfliktu*. Rozhodující soudce může uznat arbitrabilitu sporu podle *lex fori* a odkázat strany k rozhodčímu řízení. Pokud však bude tamní právní řád vůči arbitrabilitě sporu přísnější, může dojít paradoxně k situaci, kdy rozhodce bude nucen svoji pravomoc popřít. Straně sporu tak nakonec může být zcela odepřeno domoci se svých práv.[37] Tyto argumenty jednoznačně svědčí ve prospěch toho, aby národní soudce zkoumal arbitrárnost sporu také z hlediska práva sídla rozhodčího soudu. Jedinou výjimkou by pak mohla být situace, kdy místo rozhodčího řízení nebylo dosud stanoveno. V kontextu řečeného je zjevné, že striktní české ustanovení zcela nevyhovuje teorii mezinárodního rozhodčího řízení a *de lege ferenda* by bylo vhodné toto znění změnit.

Specifický přístup použil v této souvislosti švédský zákon o rozhodčím řízení. Plyne z něj, že se použije jak právo zvolené stranami, tak právo švédské, a to *kumulativně*.[38]

---

[35] Viz ROZEHNALOVÁ, op.cit., s. 115.

[36] V originále: „*si l'arbitrage est possible au lieu choisi par les parties. Il importe peu de savoir si un arbitrage dans l'Etat du juge saisi aurait été compatible avec les dispositions de la lex fori*.“ POUDRET – BESSON, op. cit., s. 305.

[37] Ibid.

[38] Viz k tomu Příloha č. 6 - obsahující vybraná ustanovení švédského zákona o rozhodčím řízení. Podrobněji k tomu pak POUDRET – BESSON, op. cit., s. 304.

2.5 Dělení arbitrability na subjektivní a objektivní

Zejména v zahraniční odborné literatuře se setkáváme s dělením arbitrability na dva základní druhy – *arbitrabilitu subjektivní* a *objektivní*. Jinými slovy, arbitrabilita sporu může být, podle tohoto přístupu, zpochybněna ze dvou základních hledisek. Jednak z hlediska kvality subjektu rozhodčí doložky, resp. z hlediska charakteru jedné ze stran sporu. Pak hovořme o *arbitrabilitě subjektivní*, nebo také o arbitrabilitě *ratione personae*.[39]

Druhou možností je pak vznesení otázky arbitrability z důvodu objektu sporu. Tuto problematiku pak nazýváme *arbitrabilitou objektivní* nebo také arbitrabilitou *ratione materiae*.[40]

Toto dělení je v zahraniční literatuře, ať už frankofonní či anglické v podstatě nezpochybňované, rozdíl je však patrný ve významu , jaký je tomuto dělení připisován. Zatímco kontinentální autoři jej považují za velmi prospěšný a důležitý nástroj,[41] anglicky psané publikace jej zmiňují okrajově jako nepříliš podstatný.[42] Nelze však popřít, že existuje několik argumentů hovořících *in favorem* tohoto dělení.

První z nich je systematického rázu: Tyto dva aspekty jsou v legislativě evropských zemí velmi často upravovány ve stejném či blízkém ustanovení. Tak je upraven například v článku 177 švýcarského zákona o mezinárodním právu soukromém.[43] Obdobně pak stanoví čl. 1676 belgického Code judiciaire.[44]

Potvrzení tohoto principu lze nalézt i v rozhodovací praxi některých soudů. Za zmínku stojí například odůvodnění italského *Corte di Cassazione* k rozsudku ve věci *Vento vs. Man*.[45]

---

[39] Viz k tomu např. HANOTIAU, op. cit., s. 902.
[40] Ibid.
[41] Viz k tomu např: GAILLARD E. - GOLDMAN, B.: *Convention d'arbitrage – Arbitrabilité: Juris Classeur Procedure Civil*, Fasc. 1058, marg. 2 a násl.
[42] Viz např. LEW – MISTELIS – KRÖLL, op. cit., s. 187–188. Zde autoři doslova píšou, že objektivní arbitrabilita je „*mnohem důležitější*" (v originále „*much more important*").
[43] Článek 177 švýcarského zákona o mezinárodním právu soukromém označený nadpisem *Arbitrabilita* uvádí v prvním odstavci, že všechny případy, které mají povahu vlastnického práva, mohou být předmětem rozhodčího řízení. V druhém odstavci je pak upravena subjektivní arbitrabilita států, státních podniků či organizací kontrolovaných státem. Viz k tomu přílohu č. Příloha č. 3 - .
[44] Viz k tomu podrobněji Příloha č. 4 - Ustanovení článku č. 1676 belgického Code judiciaire:.
[45] Viz Corte di Cassazione (Itálie), 8. srpna 1990, no. 7995, *Vento & C snc v. E. D. & F. Man (Coffee) Limited*, zveřejněné např. v Yearbook International Comercial Arbitration, XVII (1992) s. 545-550.

Co se dělení arbitrality týče, je nutné zmínit názor zastávaný některými českými autory. V jejich pojetí je objektivní arbitrabilita v podstatě shodná se zahraničním přístupem, když je definovaná jako „*okruh otázek připuštěných právním řádem k řešení před rozhodci*“.[46] Naopak subjektivní arbitrabilita je zcela v rozporu s výše řečeným označována jako „*situace, kdy je spor objektivně arbitrabilní (…), ale strany samy zúží předmět smlouvy.*“[47] Obdobně je pak subjektivní arbitrabilita popsána jinde jako situace, kdy „*je konkrétní individuální spor pokryt platnou rozhodčí smlouvou a obecně* (pak) *lze říct, že arbitrabilita subjektivní se může pohybovat výlučně v rámci arbitrability objektivní.*“[48] Tento přístup se částečně podobá americkému chápání pojmu, ovšem s tím rozdílem, že autoři z USA arbitrabilitu vůbec nedělí na objektivní a subjektivní. Vnímají arbitrabilitu jednotně, ačkoliv pro ně tento pojem zahrnuje jak objektivní způsobilost sporu být předmětem rozhodčího řízení, tak stranami smluvně omezený rozsah otázek, který může být případné arbitráži podřízen.

K *českému způsobu dělení* dodejme ještě následující: Paradoxně je ve stejných publikacích v sekci věnované způsobilosti států stát se subjektem rozhodčí doložky (tedy fakticky v oblasti řešící subjektivní arbitrabilitu v evropském slova smyslu) pojem *arbitrabilita* používán.[49] Ze zmíněného úhlu pohledu se tedy takovýto přístup jeví jako značně nekoherentní.

Česká koncepce však zejména směšuje pod stejný pojem dvě zcela odlišné vlastnosti. Objektivně danou vlastnost sporu, která je určována právními řády a mezinárodním veřejným pořádkem, a smluvní omezení pocházející z vlastní vůle stran.

Z výše uvedených důvodů by tedy tento *český* přístup měl být odmítnut. Zaprvé neodpovídá pojmu arbitrabilita jako objektivně (v širším slova smyslu) hodnotitelné vlastnosti sporu, zadruhé pro něj nenacházíme oporu v systému práva a nakonec zatřetí neodpovídá ani kontextu evropské jurisprudence. V této práci tedy budeme pojem subjektivní arbitrability chápat výhradně tak, jak je obvyklé v zahraniční literatuře.

---

[46] Viz ROZEHNALOVÁ, op. cit., s. 116.
[47] Viz Ibid., s. 116, RŮŽIČKA, op. cit., s. 32, nebo též RABAN, op. cit., s. 75.
[48] Srovnej BĚLOHLÁVEK, op. cit., s. 285.
[49] Uveďme např. z ROZEHNALOVÁ , op. cit., 134: *„V českém právu představuje omezení tohoto typu situace uvedená v § 1 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení, kdy omezenou* ***arbitrabilitu*** *mají veřejná nezisková ústavní zdravotnická zařízení.“* Toto tvrzení je z hlediska evropské jurisprudence správné, avšak nezapadá do kontextu a systému knihy, tak jak bylo uvedeno výše.

3 Arbitrabilita subjektivní

V této části práce se budeme věnovat problematice subjektivní arbitrability. I zde bude praktickému zkoumání tohoto problému předcházet teoretické vymezení. Následně se budeme věnovat motivaci států, která je vede k vytvoření negativní koncepce subjektivní arbitrability. Zmíněn bude i rozdíl mezi přístupem k případům vnitrostátním a mezinárodním, který je v současnosti některými právními řády hojně využíván.

3.1 Definice subjektivní arbitrability

Pokud se tedy budeme soustředit na subjektivní arbitrabilitu tak, jak ji chápe většina zahraničních autorů, musíme se pokusit o její podrobnější pozitivní, jakož i negativní vymezení. Jinými slovy, musíme definovat, co otázkou subjektivní arbitrability je a co nikoliv. Následně se pokusíme vymezit, na které případy se tato problematika vztahuje a jaký byl vývoj jejího pojetí.

Pokud jsme v předchozích řádcích definovali arbitrabilitu sporu jako vlastnost sporu, tkvící v tom, zda-li lze konkrétní spor řešit v mezinárodním rozhodčím řízení či nikoliv, pak v případě subjektivní arbitrability sporu bude rozhodující kvalita účastníků - subjektů sporu.

Pokud připustíme, že arbitrabilita spočívá v omezení státní suverenity zřeknutím se mocenského monopolu nad autoritativním řešením sporů jeho přenecháním nestátním institucím (v širším slova smyslu), pak jako teoretický postulát můžeme použit tvrzení, že některými státy, resp. jejich právními řády mohou být některé subjekty považovány za *neschopné* účastnit se rozhodčího řízení, případně taková účast může být považována za nežádoucí, ať už z důvodů jejich podstaty či naopak účelu, za jakým byly zřízeny.

Typicky se bude jednat o samotné státy či samosprávné nebo veřejnoprávní korporace a státní podniky, zkrátka o právnické osoby veřejného práva, či dokonce společnosti soukromého práva, které jsou státem ovládány. S poněkud vzácnějším

způsobem omezení subjektivní arbitrability jsme se mohli setkat např. v komunistickém Československu, kde zákon č. 142/1950 Sb., o řízeních v občanských právních věcech (občanský soudní řád) „*podstatně omezil možnost uzavřít rozhodčí smlouvu; tu bylo možno sjednat jen tehdy, jestliže jednou ze stran byla československá právnická osoba*.“[50]

Jedná se tedy o otázku kvality subjektu, který má být podřízen rozhodčímu řízení. Pokud tuto otázku rozvineme ještě více teoreticky, jde o situaci, kdy některé státy *neomezí* svoji soudní suverenitu ve vztahu k arbitráži pro některé specifické subjekty.

Co se týče vymezení negativního, dodejme, že se za problematiku *subjektivní arbitrability* nejsou naopak považovány otázky právní subjektivity účastníků mezinárodního obchodu, tedy zejména problematika způsobilosti k právům a povinnostem, procesní způsobilosti a způsobilosti k právním úkonům,[51] tedy otázky osobního statutu, neboť ty jsou upraveny patřičnými ustanoveními částí mezinárodního práva soukromého.[52]

To, že právní řád prohlásí spory, jichž se účastní některá z výše jmenovaných entit za subjektivně nearbitrabilní, může mít hned několik důvodů. Jednak jde o projev lpění na státní suverenitě. Je zřejmé, že některé státy a zejména jejich státoprávní koncepce tuto filozofii, která však není kompatibilní se světem mezinárodního obchodu, doposud nepřekonaly. V tomto pojetí je proti důstojnosti státu podřídit jakýkoliv spor systému, který jím samotným není kontrolován.[53]

Současně lze přístup těchto států, jako je např. Írán, Sýrie či Saudská Arábie vysvětlit hluboce zakořeněnou nedůvěrou vůči rozhodčím řízením, která jsou historicky podezřívána z upřednostňování zájmů stran z rozvinutých a bohatých zemí.[54]

Druhým, mnohem pragmatičtějším důvodem, je pokus některých států uniknout mezinárodní spravedlnosti. K tomuto bodu viz dále.

---

[50]Toto ustanovení je však z hlediska doby a celkového kontextu komunistického zákonodárství pochopitelné. Viz k tomu *Důvodová zpráva k zákonu č. 216/1994 Sb*. [online]. Praha : Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, vydáno 29.6. 1994. [cit. 2011-03-28]. Dostupné z: <http:// http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t113600.htm>.

[51] Tento názor je všeobecně akceptován, viz k tomu např. BLACKABY – PARTASIDES – REDFERN – HUNTER, op. cit., s. 99. Obdobně pak argumentoval francouzský *Cour de cassation* v rozsudcích z 14. dubna 1964 či z 2 května 1966.

[52] Viz k tomu podrobněji KUČERA, op. cit., s. 255 a násl.

[53] Viz LEW – MISTELIS - KRÖLL, op. cit., s. 735.

[54] Ibid., s.735.

3.2 Subjektivní arbitrabilita ve vybraných právních řádech

Věnujme se nejprve právním řádům, které subjektivní arbitrabilitu nepovažují za nikterak závažný problém, či ji pokládají za problém minimální.

Z tohoto hlediska je zajímavé nahlédnout, jak se s touto problematikou vypořádávají, respektive nevypořádávají mezinárodní úmluvy. Ani Ženevský protokol, ani Ženevská úmluva se touto problematikou nezabývaly. Nejinak je tomu u Newyorské úmluvy, ačkoliv některá její ustanovení[55] jsou částí jurisprudence považovány za použitelné. Všeobecně je však tento přístup odmítán.[56]

Opačná je situace v případě Evropské úmluvy. Ta ve svém článku II opatřeném nadpisem „*Způsobilost právnických osob veřejného práva podrobit se arbitráži*“[57] stanoví:

„*1. V případech uvedených v článku I, odstavci 1 této Úmluvy mohou právnické osoby, které jsou podle právního řádu pro ně použitelného považovány za ‚právnické osoby veřejného práva‘ platně uzavírat rozhodčí smlouvy.*

2. Při podpisu, ratifikaci nebo přistoupení k této Úmluvě může každý smluvní stát prohlásit, že omezuje výše uvedenou možnost za podmínek blíže v jeho prohlášení uvedených.“[58]

Stát, který si při podpisu nevymínil tuto výjimku, tedy přiznává subjektivní arbitrabilitu sporu v mezinárodní obchodní arbitráži i tehdy, je-li jednou z jeho stran právnická osoba veřejného práva. Je příznačné, že tato výjimka nebyla využita žádným státem kromě Belgie.[59] Kdykoliv se tedy bude jednat o rozhodčí řízení spadající do působnosti Evropské úmluvy, bude spor subjektivně arbitrabilní. K specifické situaci v Belgii pak bude pojednáno dále.

V Rakouském právním řádu je obsažena fikce, že stát, který uzavřel platnou rozhodčí doložku, se dobrovolně vzdal své procesní imunity. Navíc je zakázáno, aby se

---

[55] Zejména pak článek V, odst. 2, písm. a) a b).
[56] Pro podrobnosti této debaty viz HANOTIAU, op. cit., 906.
[57] Samotný nadpis tohoto článku však odkazuje k způsobilosti (sic!) právnických osob veřejného práva a nezmiňuje tedy přímo arbitrabilitu sporu. Tohoto si všímá např. POUDRET – BESSON, op. cit., 191 a násl.
[58] Evropská úmluva o obchodní arbitráži uzavřená 3. srpna 1964 v Ženevě publikovaná pod č. 176/1964 Sb., čl. II.
[59] Viz LEW – MISTELIS - KRÖLL, op. cit., s. 736.

stát či státem ovládaná právnická osoba domáhala ustanovení vnitřního práva jako důvodu pro odmítnutí rozhodčího řízení.[60]

Mezi státy, které uznávají bezvýhradně subjektivní arbitrabilitu sporů, jejíž jednou stranou je stát, patří dále Švýcarsko, Velká Británie, Itálie, Švédsko či Německo.[61] V případě Švýcarska odkazujeme na ustanovení článku 177 LDIP.[62] Anglický *Arbitration Act 1996* pojednává o problematice subjektivní arbitrability v článku 106.

V České republice je subjektivní arbitrabilita omezena v § 1 odst. 2 ZRŘ pro veřejná nezisková ústavní zdravotnické zařízení.[63] V kontextu ustanovení § 36 odst. 1 ZRŘ se toto omezení bude vztahovat i na mezinárodní obchodní arbitráž. Ani toto neodpovídá souvislostem všech tendencí v oblasti práva mezinárodních arbitráží. Navíc vzhledem k výše zmíněné úpravě obsažené v Evropské úmluvě je zřejmé, že se toto ustanovení vůbec nepoužije pro smluvní vztahy, které spadají do oblasti aplikace výše zmíněné úmluvy.

3.3 Vnitřní versus mezinárodní subjektivní arbitrabilita

V případě subjektivní arbitrability dochází v některých právních úpravách k rozdělení úpravy pro mezinárodní a vnitřní oblast, tedy pro vztahy s přeshraničním prvkem a vztahy bez takového prvku. To byl také případ francouzského práva, které v původním Code de procédure civile z roku 1806[64] vůbec nepřipouštělo arbitrabilitu sporů stran, z nichž jednou byl stát či právnická osoba veřejného práva.

Je jasné, že takováto koncepce nemohla systému mezinárodních obchodních arbitráží vyhovovat. Proto začaly francouzské soudy tuto doktrínu měnit, když

[60] Viz k tomu SCHWARZ, F.T. – KONRAD, CH. W.: *The Vienna Rules: A commentary on International Arbitration in Austria.* 1. vydání. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 45-46.
[61] Viz k tomu POUDRET – BESSON: op. cit., s. 191 a násl.
[62] Viz Příloha č. 3 - této práce.
[63] Jsou jimi veřejná nezisková ústavní zdravotnické zařízení zřízená zvláštním zákonem, tj. zákonem č. 245/2006 Sb., o veřejných neziskových ústavních zdravotnických zařízeních a o změně některých zákonů.
[64] Napoleonské zákonodárství bylo vůbec poměrně nepřátelské vůči rozhodčím řízením, které byly v jeho očích projevem revolučního nadšení z předchozích let. Viz k tomu např.: Hanotiau, op. cit., s. 900.

judikovaly, že „ *zákaz* (pro stát být stranou rozhodčí doložky) s*e omezuje pouze na smlouvy vnitřního řádu a nebude se aplikovat na smlouvy mezinárodní*.“[65]

V rozhodnutí *Galakis*[66] z 2. května 1966 francouzský Cour de cassation tuto tendenci jednoznačně potvrdil. Bylo tím verifikováno, že subjektivní arbitrabilita státu či právnické osoby veřejného práva je součástí materiálních pravidel práva mezinárodního obchodu. Soud tehdy prohlásil, že výše zmiňovaný zákaz se nepoužije „*na mezinárodní smlouvu uzavřenou pro potřeby námořního obchodu a za podmínek, které jsou konformní s jeho zvyklostmi.*“[67]

V některých kruzích však byla nadále zpochybňována všeobecnost tohoto pravidla. Byla vznesena otázka, zda li by se stejné řešení aplikovalo i na právnické osoby veřejného práva třetího státu, tedy státu rozdílného od toho, jehož soudy rozhodují. Nejistota z tohoto plynoucí byla vyvrácena, alespoň pro oblast francouzského práva, rozhodnutím *Gatoil*. Právě v tomto rozhodnutí vznesla před pařížským *Cour d'appel* námitku subjektivní arbitrability sporu íránská společnost NIOC, zřízená podle íránského veřejného práva. Zdůrazňovala zejména ustanovení článku 139 íránské ústavy.[68] Francouzský soud toto tvrzení jednoznačně odmítl slovy, že „*společnosti NIOC je zakázáno mezinárodním veřejným pořádkem, aby se dovolávala restriktivních ustanovení svého národního práva ve snaze uniknout zpětně rozhodčímu řízení smluvenému oběma stranami*“.[69]

Nutno dodat, že reforma občanského práva ve Francii v 80. letech již tento problém reflektovala a zachytila jej ve shodě s judikaturou i na úrovni zákona.

Obdobný vývoj jako ve Francii zaznamenaly také některé další právní řády, které byly vůči arbitrabilitě států či právnických osob veřejného práva původně nepřátelské. Jako příklad lze uvést Řecko, Tunisko či Alžír.[70]

Specifická situace panovala v Belgii, kde se na reakci zákonodárce muselo čekat až do roku 1998, kdy vstoupilo v platnost nové znění odstavce 2 článku 1676

---

[65] Rozsudek Cour d'appel v Paříži, z 10. dubna 1957, citováno dle : GAILARD – GOLDMAN, op. cit., marg. 11.
[66] Cour de cassation (Francie), *Galakis*, 2. květen 1966, <text dostupný online např. z databáze http://www.lexisnexis.com/fr/>.
[67] V originále „*passé pour les besoins et dans des conditions conformes aux usages du commerce maritime*.“ Viz rozsudek *Galakis*, op. cit. pod číslem 66.
[68] Zmíněné ustanovení obsahuje Příloha č. 5 - této práce.
[69] Viz k tomu rozsudek pařížského Cour d'appel ze 17. prosince 1991, komentovaný např. v SYNVET, H.: CA Paris, 17 déc. 1991: *Revue de l'arbitrage*, vol. 1993, no. 2, s. 281-287.
[70] Viz GAILLARD – GOLDMAN, op. cit., marg. 16.

belgického *Code judiciaire*.[71] V současné době jsou tedy i spory, jejichž jednou stranou jsou subjekty veřejného práva, plně arbitrabilní v mezinárodní oblasti. Navíc je dobré zdůraznit, že oba tyto právní řády vykládají pojem mezinárodní velmi extenzivně.[72]

3.4 Snaha států vymanit se z rozhodčího řízení

Opačný postoj naopak zaujaly některé arabské země, např. již zmiňovaný Irán, kde je subjektivní arbitrabilita sporu, jehož jednou stranou je právnická osoba veřejného práva, podmíněna souhlasem parlamentu.[73]

Jaký je však vlastně hlavní účel koncepce subjektivní arbitrability? Jde o snahu vypořádat se s tendencí některých států *uniknout* z rozhodčího řízení. Někteří autoři tuto tendenci dokonce nazývají pokusem „*odmítnutí spravedlnosti*". O tom pojednává například J. Paulsson ve své knize *Denial of Justice in International Law*. Hlavní motivací států je vyhnout se jim nepříznivému fóru a pokusit se uniknout do své vlastní jurisdikce, případně do jurisdikce druhého státu, který by byl vůči prvnímu shovívavější.[74]

Předně je třeba říct, že původní a dnes již historický přístup doktríny tzv. *absolutní imunity* byl překonán. Všeobecně se akceptuje teorie tzv. *funkční imunity.* Ta rozlišuje *acte iure imperii,* tedy jednání státu při vykonávání jeho mocenských funkcí, a *acte iure gestionis,* tedy jednání státu či jeho orgánů, případně jím zřizovaných a ovládaných osob jako subjektů mezinárodního obchodu.[75] Přičemž v první skupině aktů platí absolutní imunita států, v druhé vystupují státy jako běžný subjekt práva mezinárodního obchodu.

Je jistě zajímavé zkoumat, jak se s danou problematikou vypořádávají jednotlivé rozhodčí nálezy. Všeobecně je možné vypozorovat snahu rozhodců prosadit subjektivní arbitrabilitu států a veřejných korporací v mezinárodní obchodní arbitráži. I přes vnitřní

[71] Viz příloha č. 2 této práce.
[72] Viz k tomu JACQUET, J-M. – DELEBECQUE, P. – CORNELOUP, S.: *Droit du commerce international*, 1. vydání. Paris: Dalloz 2007, s. 755 a násl.
[73] Viz článek 139 Ústavy Islámské republiky Írán, který tvoří Příloha č. 5 - této práce. V angličtině je dostupný např. zde: <http://www.iranchamber.com/government/laws/constitution_ch09.php>.
[74] Podrobněji o tom viz PAULSSON, J.: *Denial of Justice in International Law*. 3. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2006, s.149 a násl.
[75] Viz ROZEHNALOVÁ, op. cit., 133.

ustanovení jednotlivých právních řádů, jako je například rozhodnutí Rady ministrů Saudské Arábie z 25. června 1963 či již zmíněné ustanovení Íránského práva, nejsou tyto v případě mezinárodních závazkových vztahů brány v potaz.[76]

Kromě toho je zmiňována i stará civilistická zásada *pacta sunt servanda*, která se samozřejmě vztahuje i na právní závazky států. Kromě ní je však uváděn i princip ochrany dobré víry,[77] který je v takovém případě vždy dotčen, jakož i zásada *venire contra factum proprium*.[78] Pokud se tedy stát ve smlouvě zaváže, že podřídí případné spory z ní vzešlé rozhodčímu tribunálu, nemůže se po vzniku takového sporu *vymlouvat* na existenci vnitřního ustanovení svého vlastního řádu.[79]

K tomu lze uvést například následující rozhodnutí rozhodčího tribunálu při Mezinárodní obchodní komoře v Paříži: „ *Pokud některé právní řády inspirované francouzským právem* (…) *zakazují státu či některým veřejnoprávním korporacím uzavírat rozhodčí doložku, je zřejmé, že toto omezení bude bez právního významu pro smlouvy s přeshraničním prvkem.*“ [80] Nebo ještě důrazněji: „*je naprosto v rozporu s mezinárodním veřejným pořádkem, aby státní orgán uzavřel s cizincem zcela otevřeně, vědomě a dobrovolně rozhodčí doložku s úmyslem vzbudit v kontrahentovi důvěru* (…), *aby se následně tento stát dovolával neplatnosti svého slova.*“[81]

Pro danou problematiku může být zajímavé srovnat přístup rozhodců k situaci, kdy je rozhodčí doložka již účinná a teprve později dojde k přijetí ustanovení právního řádu omezující subjektivní arbitrabilitu sporů, tedy případ retroaktivity, a případ opačný, tedy, kdy je dotčené ustanovení již součástí právního řádu v době, kdy je rozhodčí doložka uzavírána.

Za takový příklad nám mohou posloužit dva nálezy rozhodčích soudů rovněž spojené s Íránskou islámskou republikou. Jedná se o rozhodčí nález v případu *Framatome versus Atomic Energy Organization of Iran*.[82] Zde bylo prohlášeno, že je

---

[76] Viz CRAIG, W.L. - PARK, W.W. – PAULSSON, J.: International Chamber of Commerce Arbitration, 2. vydání. New York : Oceana Publications, 1990, s. 93 a násl.
[77] Pro stejný názor srovnej např. PAULSSON, J.: *May a state invoke its internal law to repudiace consent to international commercial arbitration?*, 1986, <text online dostupný přes: http://www.trans-lex.org/127900>, s. 90.
[78] Viz Hanotiau, op. cit., 908.
[79] Z důvodů rozsahu se nebudeme zabývat podrobněji otázkou, kdy je na obranu státu vznesen argument, že osoba, která jej zavázala k tomu neměla oprávnění. Tato problematika navíc již nepatří do oblasti arbitrability, ale do sféry způsobilosti a statutových otázek.
[80] Citováno podle HANOTIAU, op.cit., 907.
[81] Ibid.
[82] Viz k tomu GAILLARD – GOLDMAN, op. cit., marg. 20.

zcela nepřípustné, aby se jedna strana zcela svévolně vymanila z rozhodčí doložky, tím spíše, že namítané ustanovení vnitřního práva bylo přijato až po jejím uzavření.[83] Opačná situace nastala v druhém případě označeném jako *Elf Aquitaine Iran versus National Iranian Oil Company (NIOC).* Rozhodcem zde byl jmenován profesor B. Gomard, který výslovně deklaroval, že nezáleží na tom, že v době, kdy byla rozhodčí doložka uzavřena, již ustanovení článku 139 Íránské ústavy existovalo. I přes tuto skutečnost je takové ustanovení v rozporu s mezinárodním veřejným pořádkem.[84]

Je zřejmé, že v předchozích případech státy, které vznášely obdobnou námitku, byly zeměmi rozvojovými. Proto je jurisprudencí velmi ceněný rozhodčí nález v případu *Benteler vs. Belgium*. Jak již jeho název napovídá, zde se jednalo o západní a rozvinutý stát, který s podobnou argumentací neuspěl. Samotné odůvodnění pocházející z pera rozhodčího tribunálu je pro svou jasnost a kvalitu považováno za veliký přínos problematice[85] subjektivní arbitrability.

V případu šlo o spor vzniklý z třístranné smlouvy podepsané v roce 1980 mezi Belgií a dvěma německými subjekty – Benteler KG a Helmut Benteler KG (v nálezu označovány jako skupina *Benteler*). Obsahem smlouvy se měl stát vstup skupiny Benteler jakožto akcionáře do jisté belgické důlní společnosti, jež byla v nálezu označována akronymem ABC, a dále podmínky, za nichž měl být kapitál společnosti ABC navýšen. Smlouva také obsahovala doložku počítající s případnou arbitráží *ad hoc*.[86]

Následně vzniklý spor přinutil skupinu *Benteler* zahájit rozhodčí řízení ustanovením svého rozhodce. Obdobně učinila Belgie a tito dva arbitři pak následně ustanovili předsedajícího rozhodce. Čerstvě ustanovený tribunál následně obdržel ze strany Belgie námitku subjektivní arbitrability sporu. Rozhodčí soud však tento argument odmítl. Učinil tak předběžným nálezem, který se stal zdrojem inspirace a hojně citovaným pramenem k problematice subjektivní arbitrability sporu.

Zejména je ceněno, že rozhodčí soud jednak vyjádřil všeobecný trend v oblasti a jednak přednesl nejrůznější přístupy, které se k dané problematice v dosavadní

---

[83] Tedy po islámské revoluci v Íránu v roce 1979.
[84] Viz GAILLARD – GOLDMAN, op. cit., marg. 21.
[85] Nikoliv však pouze této problematice, ale i dalším oblastem práva mezinárodního obchodu. Jmenujme např. vymezení obchodního a politického vztahu v mezinárodním obchodě či způsob vymezení přeshraničního prvku. Podrobněji k tomu PAULSSON, op. cit. pod č.77, p. 96-97.
[86] Viz k tomu Ibid, s. 91-92.

jurisprudenci shromáždily. Nakonec prohlásil, že se ani Belgie nemůže schovávat za ustanovení vnitřního předpisu – v tomto případě bývalého znění ustanovení článku 1676 odst. 2 *Code judiciaire*. Na způsob rčení „*všechny cesty vedou do Říma*“, uvedl rozhodce kompletní výčet do té doby použitých přístupů a argumentací, které byly doposud použity a vedly k vyvrácení námitky subjektivní arbitrability.

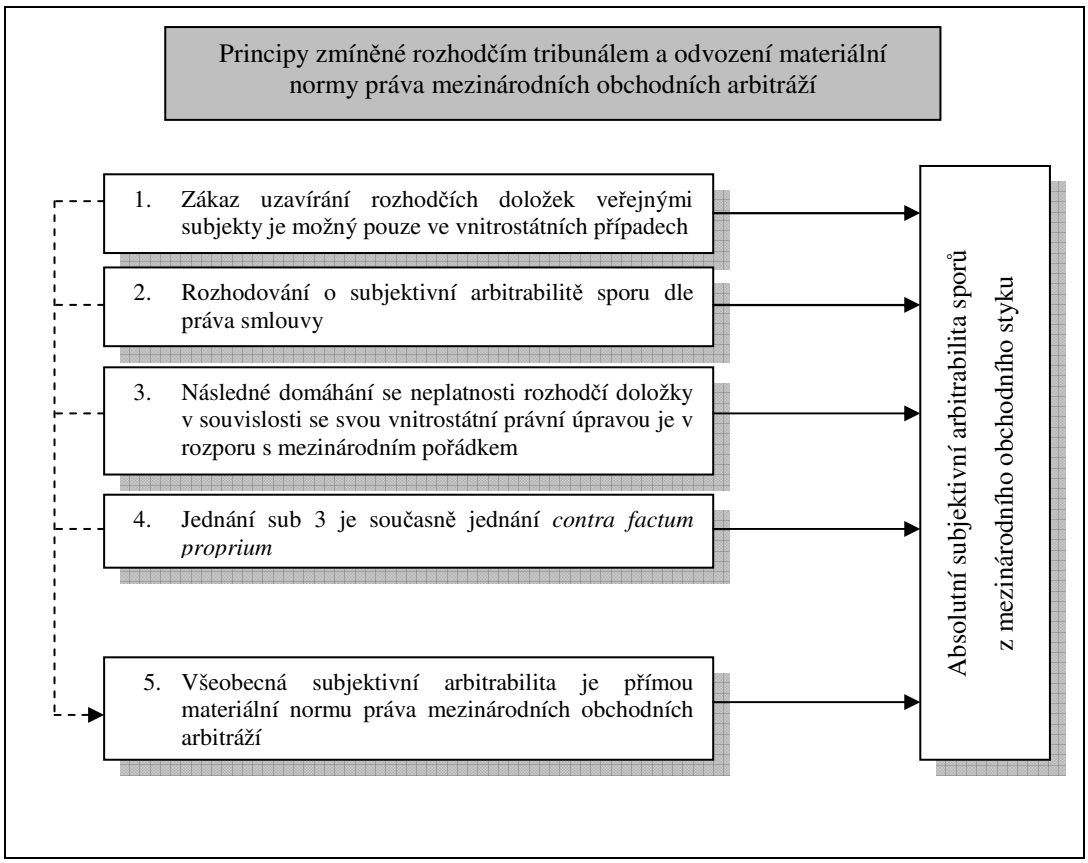

Schéma 3: Argumentace užitá rozhodci v případu Banteler vs. Belgie (zdroj: zpracováno autorem)

Principy vedoucí k *absolutní objektivní arbitrabilitě sporů z mezinárodního obchodního styku* obsahuje názorně Schéma 3.

Pokud se na jednotlivé argumenty podíváme, uvědomíme si, že jsme se již se všemi skutečně setkali v předchozích případech. Na některé konkrétní z nich pak rozhodci také odkazovali v odůvodnění nálezu..

1) Rozhodci zdůraznili omezení možnosti zakázat uzavírání rozhodčí doložky států pouze na vnitrostátní případy. Zde tribunál podtrhl rozdíl mezi domácím veřejným pořádkem a mezinárodním veřejným pořádkem.[87]

2) Dále bylo připomenuto, že se rozhodování o subjektivní arbitrabilitě sporu se se vším respektem vůči státům bude řešit dle práva smlouvy a nikoliv dle práva strany, která je státem či právnickou osobou veřejného práva.[88]

3) Následně bylo akcentováno tvrzení, že stát, který uzavřel rozhodčí doložku by porušil mezinárodní veřejný pořádek, kdyby se později domáhal její neplatnosti v kontextu své vnitrostátní právní úpravy.[89]

4) Předposlední argument je pak pouze rozvinutím předchozího. Rozhodci totiž připomněli nutnost opominout takové ustanovení, pokud stát jeho dovoláváním jedná proti smyslu svého předchozího chování, tedy *contra factum proprium.*

5) Z těchto argumentů a principů pak nakonec tribunál dovodil poslední a finální argument, totiž že všeobecná subjektivní arbitrabilita je dnes již materiální přímou normu práva mezinárodních obchodních arbitráží.[90] Tento poslední pátý názor v současnosti ve všech obdobných případech převažuje.[91]

Je třeba zdůraznit, že tento přístup byl zcela potvrzen *Institutem mezinárodního práva* na jeho zasedání v Santiagu de Compostella v září roku 1989. V rezoluci, která byla u této příležitosti přijata, se jednoznačně tvrdí, že „*stát, národní podnik či jiná státní entita se nemohou dovolávat vlastní způsobilosti uzavřít rozhodčí doložku s úmyslem odmítnout účast na rozhodčím řízení, s nímž předtím vyjádřily souhlas*.“ [92]

Nakonec si dopřejme ještě krátké zamyšlení nad více než ilustrujícím bonmotem doktora Brinera z jeho přednášky z roku 2001 týkajícím se právě subjektivní arbitrability. Na adresu aktuálnosti této problematiky dodal: „*Zdálo by se, že téma*

---

[87] Tuto argumentaci převzali rozhodci z případu *Galakis*. Viz výše.

[88] Zde rozhodci odkázali na rozhodnutí tuniského soudu ze dne 22. března 1976. Viz k tomu PAULSSON, op. cit. pod č. 77, p 96.

[89] Zde je patrná inspirace výše zmíněným případem *NIOC*.

[90] LEW – MISTELIS - KRÖLL, op. cit., s. 737.

[91] Ibid., s.737-738.

[92] V originále „*A State, a state enterprise, or a state entity cannot invoke incapacity to arbitrate in order to resist arbitration to which it has agreed*.“ Viz INSTITUTU MEZINÁRODNÍHO PRÁVA, *Rezoluce ze dne 12. září 1988: Arbitration Between States, State Enterprises, or State Entities, and Foreign Enterprises,* Článek V., <online text dostupný na http://www.idi-iil.org/idiF/resolutionsF/1989_comp_01_fr.PDF>.

arbitrability sporu, v nichž stát uzavřel rozhodčí doložku, není ve skutečnosti již reálným tématem.“[93]

Vzhledem k výše uvedenému s tímto tvrzením nelze než souhlasit. Alespoň v teoretické rovině rozhodně. Subjektivní arbitrárnosti sporů, jejichž jednou stranou je stát či právnická osoba veřejného práva, se stala všeobecně akceptovaným principem a přímou normou práva mezinárodních obchodních arbitráží.

Nicméně v praktické rovině tomu tak bohužel není. I dnes existují právní řády, které výjimku subjektivní arbitrability znají a aplikují, a proto i dnes, deset let po vyslovení této teze, je toto téma stále živé.

[93] V originále: „*It would seem that the issue of the arbitrability of a dispute, when a State has signed an arbitration clause, is no longer a real issue*.“ Řeč pronesená během *Dallas Workshop 2001: The Iran United States Claims Tribunal and Disputes Involving Sovereigns*. Citováno dle FORTIER: op. cit., s. 270.

4 Arbitrabilita objektivní

Nyní se budeme věnovat arbitrabilitě objektivní, neboli arbitrabilitě *ratione materiae*. Nejprve se podíváme na vymezení tohoto problému ve vybraných právních řádech včetně právního řádu České republiky, následně na kritéria, jakými se tento fenomén řídí a nakonec se zaměříme na vybrané[94] sporné oblasti práva.

4.1 Vymezení objektivní arbitrability v českém právní řádu

Objektivní arbitrabilita přímo krystalicky vyjadřuje postoj jednotlivého právního řádu vůči rozhodčímu řízení. Ostatně rozlišujeme tak státy, které jsou arbitráži (zpravidla zejména mezinárodní) přátelsky nakloněny, jejich právní řády jsou orientovány *in favorem arbitrandum*, a naopak státy, jejichž právní řády arbitráži nepřejí[95] či, jak se někdy uvádí, zaujímají vůči rozhodčímu řízení postoj *tradiční* či *konzervativní.*[96] Tyto rozdílnosti odrážejí politické, ekonomické a sociální podmínky v jednotlivých státech, jež se pak projeví zejména v arbitrabilitě jednotlivých sporů.[97]

Úprava v českém právním řádu je samozřejmě obsažena v ZRŘ. V § 36 je pro mezinárodní obchodní arbitráž výslovně odkázáno na české právo, v otázce arbitrability objektivní tedy na ustanovení § 2 téhož zákona, který praví, že:

„*(1) Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž*

[94] Z důvodu rozsahového omezení této práce se bohužel nemůžeme věnovat všem sporným oblastem, a tak se pouze letmo dotkneme těch nejvýznamnějších, jakými jsou soutěžní právo či právo duševního vlastnictví. Z vynechaných, avšak o nic méně zajímavých oblastí, jmenujme např. arbitrabilitu sporů týkajících se přírodních zdrojů (k tomu viz např. LEW – MISTELIS – KRÖLL, op. cit., s. 218-219), arbitrabilitu a daňové otázky (k tomu viz např. PARK, W. W.: *Arbitrability and Tax*, in Arbitrability: International & Comparative Perspectives, 2009, online text dostupný z <http://arbitration-icca.org/articles.html>), arbitrabilitu a operace na kapitálových trzích (LEW – MISTELIS – KRÖLL, op. cit., s. 203-205) a další.

[95] Viz HANOTIAU, op. cit., s. 899 a násl.

[96] Pro polemiku viz PAUKNEROVÁ, op. cit., 588.

[97] LEW – MISTELIS – KRÖLL, op. cit., s. 199.

projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouva).

(2) Rozhodčí smlouvu lze platně uzavřít, jestliže strany by mohly o předmětu sporu uzavřít smír.“

Aby mohl být spor arbitrabilní, musí tedy podle ZRŘ splnit hned 4 podmínky:

1) Musí se jednat o *majetkový spor*.
2) Nesmí se jednat o spor vzniklý v souvislosti s výkonem rozhodnutí a nesmí jít o incidenční spor.
3) O takovém sporu je možné uzavřít smír.
4) Za běžných okolností je takový spor řešitelný před obecným soudem.

Zatímco druhá a čtvrtá podmínka asi nepotřebují hlubšího vysvětlení, zbylé dvě vyžadují bližší náhled.

Za prvé je třeba podrobit zkoumání pojem *majetkový spor*. Tento pojem však ZRŘ nikterak nespecifikuje. Stejně jak teorie, tak praxe se shodují, že je tento termín třeba vykládat *extenzivně*. Za majetkový je tak považován spor, jehož předmětem je majetek nebo jehož předmět lze vyjádřit v majetkových hodnotách. Takovouto majetkovou hodnotou jsou samozřejmě nejčastěji peníze.[98] Samotné vymezení pojmu majetek je v českém právu složité a nepanuje ani obecná shoda na tom, zda-li je taková definice z principu možná.[99] Zákonodárce v tomto směru příliš nápomocný nebyl a pouze uvádí dílčí zmínky v jednotlivých zákonech. Je tomu tak např. v § 6 odst. 1 ObchZ,[100] které však obsahuje pouze definici *obchodního majetku*. Za interpretační vodítko by pak mohl sloužit § 100 (2) ObčZ,[101] jenž upravuje promlčení a který stanoví, že se promlčují všechna práva majetková, s výjimkou práva vlastnického.

---

[98] Viz RŮŽIČKA, op. cit., s. 33.

[99] Zajímavé řešení nabízí např. A. J. Bělohlávek, když píše, že „*je možné podrobně vymezit z pohledu civilistiky pojem majetek, kterým se zpravidla rozumí soubor movitých i nemovitých věcí, práv a jiných majetkových hodnot, které patří určitému subjektu.* (…) *Určitým interpretačním vodítkem zřejmě může být výklad pojmu jiné majetkové hodnoty. Těmi mohou být hodnoty, které nelze hmotně uchopit, nejsou hmotnými předměty, dokážeme si je pouze představit, jde však o hodnoty ocenitelné , které současně nejsou pohledávkami. Je však možné určit jejich hodnotu, příp. stanovit jejich cenu, a mají určitý hospodářský význam. Patří sem např. vklady do obchodních společností či družstev, know-how apod.*“ Viz BĚLOHLÁVEK, op. cit., s. 298.

[100] Zmíněné ustanovení zní: „*(1) Obchodním majetkem podnikatele, který je fyzickou osobou, se pro účely tohoto zákona rozumí majetek (věci, pohledávky a jiná práva a penězi ocenitelné jiné hodnoty), který patří podnikateli a slouží nebo je určen k jeho podnikání. Obchodním majetkem podnikatele, který je právnickou osobou, se rozumí veškerý jeho majetek.*“

[101] Zmíněné ustanovení zní: „*(2) Promlčují se všechna práva majetková s výjimkou práva vlastnického. Tím není dotčeno ustanovení § 105. Zástavní práva se nepromlčují dříve, než zajištěná pohledávka.*“

Nakonec zmiňme, že judikatura poskytla ve vztahu k ZMPS názor, že „*majetkovým právem je třeba rozumět jak právo na majetkové plnění, tj. plnění ocenitelné v penězích, tak i určovací návrh, který se vztahuje na určení existence či neexistence takového práva*.“[102]

Za druhé se musíme zmínit o problematice smíru. Tato podmínka musí být chápána z pohledu procesního i hmotného, protože smír jakožto *institut smíšený*[103] je provázán s oběma těmito možnostmi. Poznámka pod čarou u § 2 ZRŘ odkazuje na ustanovení § 99 OSŘ: „*(1) Připouští-li to povaha věci, mohou účastníci skončit řízení soudním smírem* (…).“ Zpravidla jsou to případy, kdy jsou „*účastníci ve dvoustranném poměru a hmotněprávní úprava nevylučuje, aby mezi sebou upravili právní vztahy dispozitivními úkony*.“[104] Současně, což vyplývá z principu jsou vyloučeny věci, v nichž je možné zahájení řízení *ex offo*[105] a řízení, ve kterých se rozhoduje o osobním statutu.[106] Dále jsou českou právní jurisprudencí zmiňovány případy, kdy dohoda vyžaduje ke své platnosti souhlas soudu a kdy hmotné právo neumožňuje řešení věci uzavřením dohody mezi účastníky.[107] Hmotněprávní hledisko je pak spatřováno v *dispozitivnosti* právních vztahů smluvních stran.

Kromě těchto výslovně zmíněných zákonných požadavků na objektivní arbitrabilitu jsou v teorii zmiňovány ještě některé další podmínky, zejména pak negativní podmínka případu, kdy je arbitrabilita vyloučena z povahy věci. Jedním z takových názorů je, že arbitrabilita sporu je vyloučena tam, kde by bylo rozhodnutí rozhodců podkladem pro jiný typ zápisu s účinky vůči osobám třetím, typicky by se jednalo o právní nároky k nemovitostem.[108] Pokud by byl tento právní názor potvrzen, znamenal by značný odklon českého právního řádu od světových trendů. Toto tvrzení však bylo přesvědčivou argumentací české jurisprudence vyvráceno.[109]

Z oblastí, které jsou zmiňovány v české literatuře, nesmíme opomenout rozhodčí doložky ve společenských smlouvách o založení obchodních společností pro případ

---

[102] Viz k tomu usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn.: 10 Cmo 414/1995, ze dne 15. 11. 1995.
[103] Viz BĚLOHLÁVEK, op. cit., s. 296.
[104] Viz BĚLOHLÁVEK, op. cit., s. 297.
[105] Viz k tomu ustanovení § 81 OSŘ, které obsahuje Příloha č. 2 - této práce.
[106] Viz k tomu ustanovení § 80 OSŘ, které obsahuje Příloha č. 2 - této práce.
[107] Viz k tomu BĚLOHLÁVEK, op. cit., s. 297.
[108] Viz BĚLOHLÁVEK, op. cit., s. 297 nebo MOTHEJZÍKOVÁ, J. – STEINER, V.: *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami. Komentář*. 1. vydání Praha: C. H. Beck, 1996, s. 23.
[109] Viz k tomu DOBIÁŠ, P. – DOBIÁŠ, P.: Arbitrabilita sporu týkajících se nemovitostí podle platné právní úpravy ČR. *Právník*. No. 8, Vol. 144. 2005, s. 925-931.

sporu mezi společníky navzájem a společníky a společností. I takovýto spor bezpochyby bude sporem majetkovým a tedy arbitrabilním. Je však například vyloučeno, aby rozhodce rozhodl o vyloučení společníka ze společnosti nebo o zrušení jeho účasti v ní.[110]

Je vidět, že objektivní arbitrabilita je v českém právu poměrně složitě vyjádřena, zejména srovnáme-li ji s úpravou obsaženou v právních řádech států západní Evropy. Toto pojetí je možná oprávněné při vnitrostátních sporech, avšak naprosto nevhodné a nevyhovující pro spory s mezinárodním prvkem. Pokud by se Česká republika chtěla do budoucna stát významným centrem mezinárodních obchodních arbitráží, bylo by *de lege ferenda* vhodné tuto úpravu změnit například obdobně, jak se tomu stalo v Rakousku přijetím zvláštní úpravy či přímo zvláštního zákona speciálně upravujícího rozhodčí řízení s mezinárodním prvkem. V této souvislosti je třeba upozornit na rekodifikační úsilí v oblasti českého soukromého práva, jehož součástí by mělo být i přijetí nového zákona o mezinárodním právu soukromém. [111]

4.2 Objektivní arbitrabilita ve vybraných zahraničních právních řádech

Právní řády nejčastěji definují objektivní arbitrabilitu tím, jaký typ sporů lze podřídit arbitráži. Většina právních řádů ji spojuje se spory o práva, která jsou volně disponovatelná. Tak je tomu v případě Belgie, Nizozemí, Itálie, Švédska, Francie či Švýcarska.

V Belgie opět odkazujeme na článek 1676 *Code judiciaire*, který ve svém odstavci (1) připouští arbitrabilitu všech sporů o práva, o nichž je možné učinit dohodu.[112] Italská úprava je obsažena v čl. 806 *Codice di procedura civile*. Zde je

[110] Viz k tomu RŮŽIČKA, op. cit., s. 34-35.

[111] Současný návrh však pouze kopíruje § 36 ZRŘ, když v § 117 odst. 1 uvádí : „*Přípustnost rozhodčí smlouvy se posuzuje podle českého právního řádu. Ostatní náležitosti rozhodčí smlouvy se posuzují podle právního řádu státu, v němž má být vydán rozhodčí nález.*“ Návrh je dostupný online na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Vladni_navrh_zakona_o_mezinarodnim_pravu_soukromem_2011.pdf>

[112] V originále „*…il est permis de transiger*“. Viz k tomu Příloha č. 4 - Sloveso *transiger* se z francouzštiny překládá jako udělat dohodu za vzájemných ústupků, uzavřít kompromis (ve smyslu

dovoleno podřídit rozhodčímu řízení spor, který se netýká práv, s nimiž nemůže být volně disponováno (v italštině *dritti indisponibili*). Z tohoto všeobecného pravidla je vymíněna výjimka případného výslovného zákonného zákazu.[113] Obdobnou úpravu nalezneme v Nizozemí či Švédsku, kde je arbitrabilita podmíněna možností uzavřít dohodu mezi stranami.

Německá úprava obsažená v *Zivilprocesornung* umožňuje podřídit arbitráži spory o všechny majetkové nároky. [114] Nemajetkové nároky[115] mohou být předmětem rozhodčího řízení, pokud o nich může být uzavřen smír mezi stranami.[116]

Obecně lze říci, že většina národních úprav uznává objektivně arbitrabilním sporem, když je o něm možné uzavřít smír či když je nárok v dispozici stran sporu.[117]

Specifickou úpravu nalezneme ve Francii a Švýcarsku. Zde je odlišná arbitrabilita sporu vnitřního a mezinárodního. Francouzská ustanovení týkající se arbitrability nalezneme v *Code civil*, konkrétně v článcích 2059 a 2060.[118] Nicméně tato ustanovení nejsou použitelná na mezinárodní obchodní arbitráž. Jedná se o výsledek vývoje francouzské judikatury a současně o výsledek přísně dodržovaného principu autonomie rozhodčí doložky. Jedinou podmínkou arbitrability sporu ve francouzském podání je mezinárodní veřejný pořádek (*l'ordre public international).* Toto bylo potvrzeno dvěma významnými rozsudky pařížského *Cour d'appel*. V prvním případě se jednalo o rozhodnutí ve věci *Ganz*. Zde bylo judikováno, že „*v oblasti mezinárodní je to rozhodce, kdo posuzuje svojí vlastní pravomoc, co se týče arbitrability sporu ve vztahu k mezinárodnímu veřejnému pořádku, a je to také on, kdo disponuje pravomocemi aplikovat principy a pravidla vlastní tomuto řádu.*"[119]

To, co bylo předznamenáno rozhodnutím ve věci *Ganz,* bylo o pár let později dokončeno stejným soudem v rozhodnutí *Labinal*. Zde totiž soud přímo potvrdil, že

---

ústupků), dohodnout se, uzavřít narovnání. Viz k tomu LARIŠOVÁ, M.: *Francouzsko- český česko-francouzský právnický slovník*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 182.

[113] V anglickém překladu : „*…the subject matter does not concern rights that may not be disposed of, except in case of express prohibition by law*." Viz k tomu 0

[114] V originále : „*vermögensrechtliche Anspruch*".

[115] V originále: „*nichtvermögensrechtliche Ansprüche*".

[116] Viz znění § 1030 německého *Zviliprocessordnung*, které obsahuje Příloha č. 9 - .

[117] ROZEHNALOVÁ, op. cit., 128.

[118] Tvoří Příloha č. 8 -

[119] V originále: „en matière internationale, l'arbitre a compétence pour apprécier sa propre compétence quant à l'arbitrabilité au regard de l'ordre public international et dispose du pouvoir d'appliquer les principes et les règles relevant de cet ordre public. " Viz k tomu rozhodnutí Cour d'appel Paris, 1re chambre civil (Francie), z 29. března 1991.

veřejný pořádek je nejen podmínkou arbitrability, ale že je to právě rozhodce, kdo jej posuzuje. Tak jako v předchozím případě, i zde šlo o problematiku soutěžního práva.[120]

Švýcarská úprava je obsažena v již zmiňovaném čl. 177 švýcarského zákona o mezinárodním právu soukromém, kde je stanoveno, že arbitrabilní jsou všechny případy povahy majetkové. Toto vymezení je velmi široké a konkurovat mu může snad jen francouzské pojetí.

V anglickém právu mělo na dotváření obsahu pojmu arbitrabilita velký vliv *common law*. I z tohoto důvodu se nově kodifikované právo rozhodčího řízení obsažené v *Arbitration Act 1996*[121] neodvážilo tento pojem definovat . V článku 81 (1) zmíněného zákona se praví, že tento zákon nebrání užití jakéhokoliv právního pravidla, zejména, co se týče materií, které nejsou způsobilé být předmětem rozhodčího řízení.[122]

Pokud se jedná o samotné pojetí arbitrability v *common law,* je tato pojata velice široce. Dokonce tak široce, že k tomu angličtí autoři poznamenávají, že „*je velmi těžké vymyslet příklad takového sporu*, (který by nebyl arbitrabilní), *ale přesto musí nějaký takový existovat.*“[123] Koneckonců se zdá, že toto poněkud nadnesené prohlášení nebude daleko od pravdy. Jak dodávají pánové Mustill a Boyd, jediným kritériem, které může způsobit nearbitrabilitu sporu, je to, že by se spor ve velkém dotýkal veřejnosti.[124]

K problematice arbitrability sporu v anglickém právu je zajímavé zejména zmínit, že ve srovnáním s ostatními státy se v Anglii nejedná o příliš diskutované a zpochybňované téma. Tak například jedna z nejznámějších knih *Redfern and Hunter on International Arbitration* této problematice obecně[125] věnuje pouze 2 stránky z celkových 730. Tato rarita je vysvětlována tradiční rolí anglického soudce, který měl dlouhodobě velmi silnou kontrolu nad rozhodčími nálezy, což pak logicky vedlo k tomu, že neměl potřebu vytvářet složité teoretické konstrukce.[126]

---

[120] Viz k tomu podrobněji JACQUET – DELEBECQUE – CORNELOUP, op. cit., s. 764-765.
[121] Zákon je dostupný např. na <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/23/contents>.
[122] V originále „*any rule of law as to matters which are not capable of settlement by arbitration*“.
[123] POUDRET – BESSON, op. cit., s. 308.
[124] V originále „*the public at large*“. Citováno dle MUSTILL – BOYD POUDRE 309.
[125] Tím je myšlena obecná problematika arbitrability – definice, použitelné právo, dělení na subjektivní a objektivní,… Zvláštní části, tedy konkrétním oblastem je pak věnováno necelých 10 stránek (sic!). Ve srovnání s mnohokrát citovanou knihou *Droit comparé de l'arbitrtage international* (18 stránek obecné části a 20 zvláštní) se jedná o skutečný nepoměr. Druhá jmenovaná kniha pak navíc ještě zvlášť obsahuje pojednání o subjektivní arbitrabilitě.
[126] Viz k tomu podrobněji POUDRET – BESSON, op. cit., s. 309.

Do značné míry opačná je situace za oceánem. V USA totiž doktrína vytvořila rozsáhlou teorii arbitrability.[127] Jak však již bylo zmíněno výše, arbitrabilita zde zahrnuje širší problematiku, než je v Evropě obvyklé. Zejména se jedná o vlastní sebeomezení smluvních stran, co se týče předmětů sporů způsobilých být podřízen rozhodčímu řízení. Dodejme, že v USA je otázka arbitrability upravena pomocí *Federal Arbitration Act 1925*[128] (není bez zajímavosti, že právě otázka arbitrability je upravena na federální úrovni, zatímco ostatní náležitosti rozhodčí doložky jsou v kompetenci jednotlivých států) a bohatou judikaturou Nejvyššího soudu. Uveďme alespoň již zmiňovaný případ *First Options of Chicago v. Kaplan, Mitsubishi Motors Corporation v. Soler Chrysler-Plymouth Inc.* či *Rodriguez De Quijas v. Shearson/American Express Inc*. Právě v tomto rozhodnutí Nejvyšší soud USA potvrdil, že arbitrabilitu může vyloučit pouze nejvyšší zájem, který ovšem musí být vyjádřen v jiném federálním zákoně. Navíc je pak na „*straně, která zpochybňuje arbitráž, nést důkazní břemeno a dokázat, že Kongres měl v úmyslu jiným právním předpisem zabránit zřeknutí se soudní ochrany*.“[129]

Ani vzorový zákon UNCITRAL neupravuje všeobecně pravidlo arbitrability, pouze se jej dotýká ve třech svých ustanoveních. Ilustrujícím je v tomto směru ustanovení článku 1 odstavce 5, které zcela zřejmě vyjadřuje vůli nechat otázku arbitrability na národních zákonodárcích: „*(5) Tento zákon nepůsobí na platnost ustanovení žádného jiného zákona tohoto Státu, na jehož základě nemohou být určité spory podřízeny rozhodčímu řízení, anebo mohou být podřízeny rozhodčímu řízení pouze podle ustanovení jiného zákona.“*[130]

---

[127] Pokud bychom se přidrželi výše zmíněného porovnávání počtu stránek věnovaných arbitrabilitě, je americká literatura o poznání štědřejší. Jako příklad uveďme knihu *International Commercial Arbitration* autorů T. Váradyho, J. J. Barcela a A.T. von Mehrena, která se problematice velmi obšírně věnuje na více než 50 stranách, přičemž se jedná o výklad věnovaný všeobecně arbitrabilitě a nikoliv konkrétním právním odvětvím. Viz k tomu VÁRADY – BARCELÓ – MEHREN, op. cit., s. 232 a násl.

[128] Text zákona je dostupný např. na <http://www.adr.org/sp.asp?id=29568>.

[129] V originále: „(…) *the party opposing arbitration carries the burden of showing that Congress intended in a separate statute to preclude a waiver of judicial remedies* (…)“ Viz k tomu US Supreme court (USA), Rodriguez De Quijas v. Shearson/American Express Inc., 15. květen 1989, No. 88-385. <dostupné online na http://supreme.justia.com/us/490/477/case.html>.

[130] V anglickém originále: „(5) *This Law shall not affect any other law of this State by virtue of which certain disputes may not be submitted to arbitration or may be submitted to arbitration only according to provisions other than those of this Law*.“ Viz k tomu KOMISE OSN PRO MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ PRÁVO: *UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration, 1985: With amendments as adopted in 2006*. Vídeň, 2008. ISBN 978-92-1-133773-0. <Text je dostupný také online: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf>.

Další ustanovení týkající se arbitrability jsou pak články pojednávající o uznání a výkonu rozhodčího nálezu, případně o jeho zrušení.

4.3 Objektivní arbitrabilita a veřejný pořádek

Veřejný pořádek[131] je významným korektivem mezinárodního práva soukromého i práva mezinárodního obchodu. Nejinak je tomu i pro právní úpravu mezinárodní obchodní arbitráže, zejména pak pro samotnou otázku objektivní arbitrability.

Někteří autoři veřejný pořádek dokonce řadí mezi tzv. *průvodní kritéria*[132] arbitrability sporu, nebo-li mezi podmínky, které je třeba vždy zkoumat, je-li tato otázka vznesena.[133]

Každopádně má veřejný pořádek ve vztahu k mezinárodním arbitrážím hned dvě významné funkce.

Za prvé je výhrada veřejného pořádku všeobecně považována za významný korektiv arbitrability některých sporů. Připomeňme, že např. ve Francii je výhrada mezinárodního veřejného pořádku jedinou podmínkou arbitrability sporů s mezinárodním prvkem.

Za druhé je veřejný pořádek považován za garanta obsahu rozhodčího nálezu, neboť zabraňuje, aby rozhodčí nález porušoval nejzákladnější principy konkrétního právního řádu. Sankcí za to je zrušení či odepření uznání, jak je tomu i v případě českého ZRŘ.[134]

Je důležité rozlišovat tyto dvě funkce veřejného pořádku ve vztahu k arbitráži, neboť rozpor v obou případech způsobuje rozdílné sankce. Zatímco v prvním případě bude mít rozpor s ním vliv na kompetenci rozhodců, v druhém případě bude nastalá

---

[131] Ve francouzštině se používá termínu *l'ordre public international.* Někteří autoři ponechávají tento pojem i v češtině nepřeložený. Např. A. J. Bělohlávek jej užil dokonce v názvu své knihy *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo*.

[132] Ve francouzštině je použito nesnadno přeložitelné označení „*les critères accessoires d'arbitrabilité*". Přičemž slovo *accessoire* znamená vedlejší, druhotný či akcesorní (viz k tomu LARIŠOVÁ, op. cit., s. 14). Ze smyslu textu však plyne, že se jedná o významnou podmínku arbitrability, tedy jednoznačně nikoliv druhotnou či vedlejší. Proto se autor rozhodl užít překladu *průvodní kritéria*.

[133] Viz k tomu POUDRET – BESSON, op. cit., 310.

[134] § 39 ZRŘ stanoví, že „*Uznání nebo výkon cizího rozhodčího nálezu však bude odepřen, jestliže* (…) *c) rozhodčí nález odporuje veřejnému pořádku.*"

situace hodnocena jako všeobecná výhrada veřejného pořádku. Pravomoci soudu tak budou v obou případech zcela odlišné.[135]

Rozlišit tuto jemnou diferenci však není vždy zcela snadné, ačkoliv se jedná o principiální problematiku. Jako příklad lze uvést rozsudek švýcarského Federálního soudu ve věci *G. S.A. contre V. S.p.A. et Tribunal arbitral*.[136] V daném případu šlo o platnost sporné smlouvy, neboť jedna strana namítla rozpor s ustanoveními evropského soutěžního práva. Rozhodci však vydali konečný nález v meritu věci, ve kterém odmítli aplikaci evropského soutěžního práva ve vztahu k platnosti sporné smlouvy. Soud se však zabýval samotným ustanovením rozhodčího tribunálu a shledal, že rozhodci nebyli ve věci kompetentní. Věc byla tedy posouzena dle ustanovení článku 190 alinea 2 písmena b švýcarského zákona o mezinárodním právu soukromém. Ten upravuje napadení jinak konečného rozhodčího nálezu, když je vydán rozhodčím tribunálem, jenž se chybně prohlásí kompetentním či je nekompetentní.[137]

Tento závěr však byl kritizován. Podle některých autorů měl soud postupovat podle ustanovení článku 190, alinea 2 písmena e) a zrušit chybný rozhodčí nález kompetentního rozhodčího tribunálu pro rozpor s právním řádem. Taková to chybná klasifikace měla v tomto případě zásadní význam, neboť pravomoc Federálního soudu není v obou případech stejná.[138]

4.4 Objektivní arbitrabilita a právo duševního vlastnictví

Arbitrabilita vztahů pocházejících z práva duševního vlastnictví je jednou z nejčastěji uváděných sporných oblastí. Lze říci, že na světě existují pouze dva právní řády, které v podstatě absolutně neomezují arbitrabilitu sporu z práv duševního vlastnictví: USA a Švýcarsko.[139] Švýcarsko je v tomto směru příznačně nazýváno

---

[135] Viz POUDRET – BESSON, op. cit., s. 311.
[136] Viz Tribunal fédéral, Ire Cour civile (Švýcarská konfederace), *G. S.A. contre V. S.p.A. et Tribunal arbitral*, 28. duben 1992, no. 118 II 193, dostupný např. online <http://relevancy.bger.ch/cgi bin/JumpCGI?id=BGE 118 II 193&lang=fr&zoom=OUT&system =clir>.
[137] Viz Příloha č. 3 - této práce.
[138] Viz POUDRET – BESSON, op. cit., s. 312. Pro opačný názor srovnej BRINER, R.: *The Arbitrability of Intellectual Property Disputes with Particular Emphasis on the Situation in Switzerland*. 1994. <online text dostupný na http://www.wipo.int/amc/en/events/conferences/1994/briner.html>, bod 3.4.2.
[139] Viz k tomu LEW – MISTELS – KRÖLL, op. cit., s. 209.

liberálním šampionem.[140] Ale ani právní řád Spojených států amerických nezůstává pozadu. Jako příklad jeho liberalismu je uváděn zejména případ vedený dle pravidel Americké arbitrážní asociace *IBM Corp. vs Fujitsu Ltd.*[141]

Všeobecně se, co se týče arbitrability sporů pocházejících z práva duševního vlastnictví, rozlišuje přístup k právu průmyslového vlastnictví[142] a k právu autorskému.

Většina autorů se shoduje, že právo průmyslového vlastnictví je přímo odvozeno od státní suverenity a také touto chráněno a garantováno.[143] Je to také státní moc, kdo poskytuje oprávněnému z těchto práv určitá výhradní práva. K tomu je často požadována předchozí registrace či zápis takového práva do seznamu, který je veden státní či nestátní agenturou či úřadem.[144] Právě tato entita je jediná oprávněná garantovat, upravovat a rušit takový zápis a tím ovlivňovat práva a povinnosti třetích osob. Je to právě tato vlastnost zmíněných práv, co vedlo některé státy k tomu, že považují spory z těchto práv *nearbitrabilní*. Dvojnásob to platí v otázce platnosti těchto zápisů.

Nearbitrabilní je takový spor jednoznačně na celém území Evropské unie, tedy i v rámci českého právního řádu. K tomu tvrzení nás vede ustanovení článku 22 odstavce 4 Nařízení Brusel I.[145] Dodejme, že se však jedná pouze o spory jejichž předmětem je *zápis* nebo *platnost* patentů, ochranných známek a průmyslových vzorů nebo jiných podobných práv. Naopak ve Švýcarsku takový spor arbitrabilním bude.

---

[140] Viz POUDRET – BESSON, op. cit., s. 322.

[141] V daném případě šlo o spor společností IBM a Fujitsu o práva k softwarerovému produktu. Nejdříve byl software poskytován společností IBM na základě licenční smlouvy. Následně společnost Fujitsu vyvinula svůj vlastní software, který ovšem nápadně připomínal ten původní. Z tohoto důvodů IBM zahájilo arbitráž. Viz k tomu podrobně případ AAA č. 13T-117-0636-85. Viz STORK, A.: *The Use of Arbitration in Copyright Disputes: IBM v. Fujitsu.* High Technology Law Journal [online]. 1987, [cit. 2011-03-17]. Dostupný z WWW: <http://www.btlj.org/data/articles/vol3/stork.pdf>.

[142] Viz SLOVÁKOVÁ, Z.: *Průmyslové vlastnictví: Vynálezy, užitné vzory, ochranné známky, označení původu a zeměpisná označení.* 2. vydání. Praha: LexisNexis, 2007, s. 12 a násl.

[143] BLACKABY – PARTASIDES – REDFERN – HUNTER, op. cit., s. 125.

[144] Tak například v případě ČR je poskytována následující ochrana: „*Na vynálezy, které splňují zákonem stanovené podmínky, uděluje patenty Úřad průmyslového vlastnictví. Úřad průmyslového vlastnictví je ústředním orgánem státní správy na ochranu průmyslového vlastnictví České republiky (§ 1 odst. 1 zákona č. 14/1993 Sb., o opatřeních na ochranu průmyslového vlastnictví).*“ Viz SLOVÁKOVÁ, op. cit., s. 32.

[145] „*Bez ohledu na bydliště mají výlučnou příslušnost: (…) 4. pro řízení, jejichž předmětem je zápis nebo platnost patentů, ochranných známek a průmyslových vzorů nebo jiných podobných práv, která vyžadují udělení nebo zápis, soudy členského státu, na jehož území bylo požádáno o udělení nebo zápis nebo kde byly uděleny nebo zapsány nebo platí za udělené nebo zapsané na základě právního aktu Společenství nebo mezinárodní smlouvy. Pro řízení, jejichž předmětem je zápis nebo platnost evropského patentu uděleného pro členský stát, mají bez ohledu na bydliště stran výlučnou příslušnost soudy tohoto členského státu, aniž je dotčena příslušnost Evropského patentového úřadu podle Úmluvy o udělování evropských patentů, podepsané v Mnichově dne 5. října 1973.*“

Rozhodčí nálezy jsou jako podklad pro zrušení registrace patentu uznávány *Federálním institutem pro duševní vlastnictví*.[146]

Méně problematická se jeví oblast sporů, které se nezabývají platností či zápisem, nýbrž dalšími právy, jež plynou z těchto primárních. Půjde zejména o *licenční dohody*, *smlouvy o převodu práv k duševnímu vlastnictví* či *smlouvy o výzkumu a vývoji*. Vzhledem k tomu, že se takové spory nedotýkají přímo třetích osob, budou ve většině států možné, aby se staly předmětem rozhodčího řízení.

Kromě zmíněných případů je třeba rozlišovat ta práva duševního vlastnictví, která nevznikají na základě registrace, ani dalšího formálního postupu. Takovým případem jsou práva autorská. Spory vzniklé z těchto práv jsou všeobecně a široce považovány za arbitrabilní.[147] Ostatně vhodným důkazem této arbitrability je samotný systém rozhodčích řízení Arbitrážního a mediačního centra WIPO a znění *Pravidel rozhodčího řízení* této organizace.[148]

V české úpravě, vzhledem k objektivní arbitrabilitě vymezené výše, je jasné, že rozhodčímu řízení bude možné podřadit např. spory ze smluv licenčních, ze smluv o prodeji patentu či ochranné známky. Naopak vyloučeny jsou spory týkající se existence či platnosti institutů práva duševního vlastnictví, jako jsou např. patenty, ochranné známky,…[149] Je otázkou, zda by sítem české objektivní arbitrability prošla práva autorská.[150]

Velmi zajímavou, avšak doposud málo probádanou oblastí je arbitrabilita sporů vzniklých z práv k názvům internetových domén.[151] Rozsah této práce však znemožňuje věnovat se tomuto tématu podrobněji a nezbývá než v tomto směru odkázat na odbornou literaturu.[152]

---

[146] Viz k tomu LEW – MISTELS – KRÖLL, op. cit., s. 209.

[147] Viz k tomu celou řadů nazorů, např. tamtéž s. 210, BLACKABY – PARTASIDES – REDFERN – HUNTER, op. cit., s. 125, POUDRET – BESSON, op. cit., s. 322 a násl.

[148] World Intellectual Property Organization: *WIPO Expert Determination Rules* <dostupné např. jako text online na http://www.wipo.int/amc/en/expert-determination/rules/index.html>.

[149] ROZEHNALOVÁ, op. cit., 129.

[150] Pro spíše skeptický náhled na toto téma viz např. BĚLOHLÁVEK, op. cit., s. 298-299.

[151] Jména domén jsou v teorii přirovnávány k ochranným známkám. Nejčastěji jsou předmětem registrace podle *Uniform Name Dispute Resolution Policy* (UDRP) společnosti *Internet Corporation for Assigned Names and Numbers* (ICANN). Viz k tomu podrobněji internetové stránky této společnosti <http://www.icann.org> či konkrétně jejich sekce věnující se řešení sporů <http://www.icann.org/en/dispute-resolution>.

[152] Stručně např. Viz k tomu LEW – MISTELS – KRÖLL, op. cit., s. 210 či ještě stručněji ROZEHNALOVÁ, op. cit., s. 76-77.

4.5 Objektivní arbitrabilita a kartelové a soutěžní právo

Kartelové a soutěžní právo má v dnešním moderním světě významné místo. Jeho vliv na formování moderního trhu je nedozírný, zejména v nejvyspělejších zemích. Soutěžní právo má velmi silnou pozici zejména v USA a v EU, kde bojuje proti zakázaným dohodám, zneužití dominantního postavení a dalším ohrožením hospodářské soutěže. Soutěžní právo je obsaženo dokonce v zakladatelských smlouvách EU. Konkrétně se jedná o články 101-107 SFEU.

Přestože se jedná o významnou právní oblast, je všeobecně uznáváno, že velká část této materie je arbitrabilní. Na rozdíl od ostatních právních odvětví jsme u soutěžního práva vybaveni slušnou dávkou rozsudků[153], které tuto tendenci potvrzují.

Jedním z prvních na toto téma byl rozsudek Kantonálního soudu kantonu Vaud z roku 1975. V tomto rozsudku byla vůbec poprvé uplatněna doktrína rozlišování mezi předmětem sporu a povahou konkrétní úpravy. V konkrétním případě šlo o platnost smlouvy ve vztahu k ustanovení článku 85 SES.[154] Švýcarský soud k tomu poznamenal, že je třeba rozlišovat „*mezi předmětem rozhodčího řízení, kterým je spor týkající se relevantního, volně dispozitivního práva, a právními normami, které jsou aplikovatelné na řešení sporu*.“ [155] Tento přístup byl později ve vztahu k LDIP potvrzen rozhodnutím Federálního soudu Švýcarské konfederace ve věci *G. S.A. contre V. S.p.A. et Tribunal arbitral*.[156]

Dalším významným rozsudkem a bezesporu jedním z nejslavnějších vůbec je již výše zmiňovaný případ *Mitsubishi vs. Soller* z roku 1985. Fakta byla následující: Portorický distributor Soler uzavřel distribuční smlouvu se společností Chrysler International (CISA). Podle této smlouvy měla společnost Soler prodávat automobily vyrobené společností Mitsubishi Motors, což byl japonský výrobce vozů a současně

---

[153] Judikatura k tomuto tématu je skutečně velmi bohatá, z rozsahových důvodů se však můžeme věnovat pouze nejvýznamnějším rozhodnutím a jiná snad pouze zmínit. Mezi takové patří např. případ amerického odvolacího soudu (United States Court of Appeals) z roku 2003 ve věci *Baxter International, Inc. vs. Abbott Laboratories*, švýcarského federálního soudu z 8. března 2006 označovaný jako *Společnost X SpA vs. společnost Y Srl.* či rozhodnutí francouzského Cour de Cassation ve věci *SNF vs. Cytec* ze 4. června 2008.

[154] Dnes ustanovení článku 101 SFEU.

[155] V originále „*entre objet de l'arbitrage, qui est un litige portant sur un droit relevant de la libre disposition des parties, et les règles légales qui sont applicables à la solution du litige*.“ Citováno dle POUDRET – BESSON, op. cit., s. 315. V knize bohužel neexistuje bližší označení sporu a autoři se omezují pouze na odkaz k *Journal de tribunaux, 1981 III 71*.

[156] Viz poznámku pod čarou č. 136.

joint venture[157] společností CISE a Mitsubishi Heavy Industries (viz Schéma č. 4 - Mitsubishi vs. Soler, fakta případu).

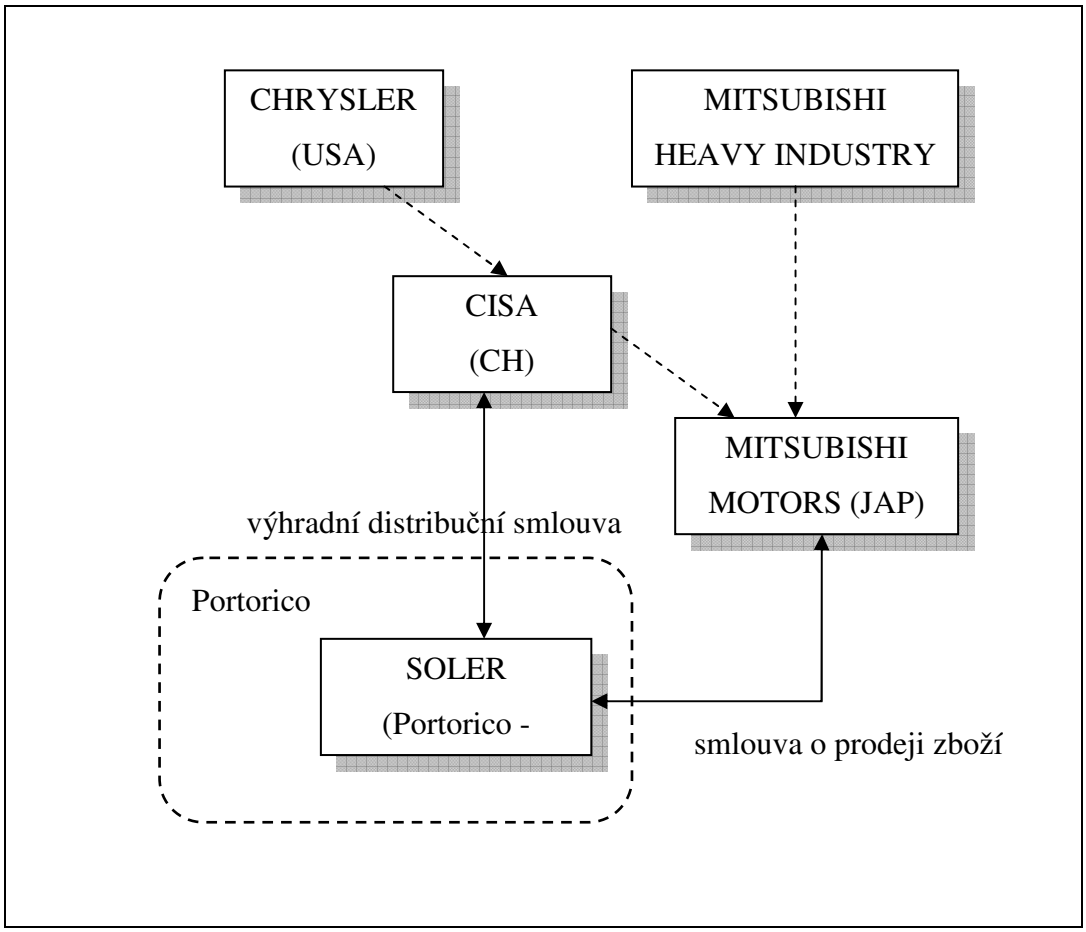

Schéma č. 4 - Mitsubishi vs. Soler, fakta případu (zpracováno autorem volně dle přednášky pana profesora J. J. Barcela, *International Commercial Arbitration*, Paříž, červenec 2009).

Výhradní distribuční smlouva pro Portoriko zavazovala Soler prodat za rok určité množství automobilů vyrobených společností Mitsubishi motors. Současně obsahovala rozhodčí doložku, že jakékoliv případné vzešlé spory budou řešeny rozhodčím soudem se sídlem v Japonsku podle pravidel JCAA.

Po určitém období, kdy tento kontrakt úspěšně fungoval přišly horší časy a Soler neměl pro vozy odbyt. Požádal tedy CISA o povolení vyvážet automobily mimo území Portorika. Tato žádost však byla odmítnuta.

Soler se tedy obrátil na okresní soud v Portoriku a namítal porušení *Shermenova zákona* a dalších předpisů USA týkajících se soutěžního práva. Společnost CISA před

[157] Vzhledem k úzu v české právní teorii i praxi ponechal autor termín nepřeložený. V překladu podnik se zahraniční účastí či také společný podnik. Viz CHROMÁ, M.: *Anglicko-český právnický slovník – English Czech Law Dictionary*. 2. vydání. Praha: Leda, 1997, s.174.

soudem namítala existenci platné rozhodčí doložky a žádala zastavení soudního řízení a odkázání společnosti Soler na rozhodčí soud.

Případ se nakonec dostal až před Nejvyšší soud USA, který vydal v tomto směru přelomové rozhodnutí v poměru pěti soudců proti třem.[158] Soud nejprve ozřejmil svůj přístup tím, že usoudil, „*že požadavek mezinárodní zdvořilosti, respekt vůči schopnostem zahraničních a nadnárodních tribunálů a citlivost vůči předvídatelnosti v mezinárodnímu obchodnímu systému vyžaduje, abychom potvrdili dohodu stran, dokonce i za předpokladu, že výsledek by byl opačný v domácím kontextu*." [159]

K aplikaci národních norem soutěžního práva pak Nejvyšší soud dodal: „*Není důvodu se hned z počátku sporu domnívat, že by mezinárodní rozhodčí řízení neprovedlo patřičný mechanismus.* (…) *mezinárodní rozhodčí tribunál není povinen žádné předběžné loajality zákonným normám jednotlivých států; proto tedy není přímo vázán jednotlivými jejich ustanoveními. Tribunál je nicméně vázán sledovat úmysl stran. Tam, kde strany souhlasily, aby arbitrážní instituce rozhodla vymezený okruh nároků, jako v tomto případě, vzešlých z aplikace amerického soutěžního práva, rozhodčí soud by měl být vázán vyřešit spor v souladu s tímto národním právem. A pokud strana sporu může účinně nárokovat svůj zákonný žalobní důvod před arbitrážním fórem, zákonná ustanovení budou nadále plnit jak ve svoji nápravnou, tak svoji odstrašující funkci.*"[160]

---

[158] Jak je zřejmé, nikoliv všichni soudci Nejvyššího soudu USA s tímto názorem vyjádřili souhlas. Soudce Powell se rozhodování vůbec neúčastnil, soudcové Stevens, Brennan a Marshall vyslovili zajímavé odlišné stanovisko ve kterém připomněli rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *American Safety*: „*Protitrastové porušení může mít vliv na stovky tisíc – možná i milióny – lidí a může způsobit ohromné hospodářské škody… Nevěříme, že Kongres měl v úmyslu, aby takový spor byl řešen jinde, než před soudy*." Překlad autora, v originále : „*Antitrust violations can affect hundreds of thousands -- perhaps millions -- of people, and inflict staggering economic damage. . . We do not believe that Congress intended such claims to be resolved elsewhere than in the courts*." Viz k tomu VÁRADY – BARCELÓ – MEHREN, op. cit., s. 251-252.

[159] Překlad autora, v originále: „*we conclude that concerns of international comity, respect for the capacities of foreign and transnational tribunals, and sensitivity to the need of the international commercial system for predictability in the resolution of disputes require that we enforce the parties' agreement, even assuming that a contrary result would be forthcoming in a domestic context.*" Viz Rozsudek SCOTUS: *Mitsubishi v. Soler*, op. cit..

[160] Překlad autora, v originále: „*There is no reason to assume at the outset of the dispute that international arbitration will not provide an adequate mechanism. To be sure, the international arbitral tribunal owes no prior allegiance to the legal norms of particular states; hence, it has no direct obligation to vindicate their statutory dictates. The tribunal, however, is bound to effectuate the intentions of the parties. Where the parties have agreed that the arbitral body is to decide a defined set of claims which includes, as in these cases, those arising from the application of American antitrust law, the tribunal therefore should be bound to decide that dispute in accord with the national law giving rise to the claim.*" Viz SCOTUS: *Mitsubishi v. Soler*, op. cit..

Nelze opomenout krátký odstavec, kterým Nejvyšší soud založil doktrínu tzv. *second look,* neboli doktrínu druhého pohledu či následné kontroly: „*Ačkoliv národní soudy USA nechaly rozhodčí řízení pokračovat, budou mít příležitost ve fázi uznávání rozhodčího nálezu zajistit, že legitimní požadavek provedení protimonopolního práva byl naplněn. (Newyorská) úmluva zaručuje každému zúčastněnému státu právo odmítnout uznání rozhodčího nálezu, pokud by ‚uznání nebo výkon nálezu byl v rozporu s veřejným pořádkem této země.*‘“[161]

Tento rozsudek vyvolal ve své době hotovou revoluci v pohledu na arbitrabilitu sporů v USA a dodnes je považován za významný zdroj inspirace.

I na druhé straně oceánu nalezneme takový převratný případ. Jde o rozsudek vydaný Evropským soudním dvorem. Jedná se o kauzu *Eco Swiss vs. Benetton.*[162] V Nizozemí vydaný rozhodčí nález ukládal společnosti *Benetton International NV* zaplacení škod, které byly způsobeny společnosti *Eco Swiss Ltd*. porušením, resp. předčasným ukončením smlouvy o užívání ochranné známky. Jednalo se však o smlouvu, která nebyla oznámena Evropské komisi, ani nebyla kryta hromadnou výjimkou a která tedy *údajně* porušovala evropské soutěžní právo. Během rozhodčího řízení však otázka soutěžního práva nebyla vůbec vznesena a ani v rozhodčím nálezu se s ní rozhodci nevypořádali. Nizozemský soud, před nímž bylo projednáváno řízení o zrušení rozhodčího nálezu, vznesl předběžnou otázku k ESD, jestli evropské právo požaduje, aby byl zrušen rozhodčí nález vydaný v Nizozemí založený na smlouvě, která *údajně* porušuje evropské soutěžní právo.[163]

V tomto rozsudku se tak ESD ani tak nezabýval otázkou arbitrability sporu vzešlého ze soutěžního práva, ale spíše vztahem možného porušení ustanovení čl. 81 SES v kontextu řízení o zrušení rozhodčího nálezu. Významným pro tuto práci je však to, že ESD v rozsudku implikoval, že evropské právo nevylučuje arbitrabilitu sporů vzniklých ze soutěžního práva.

---

[161] „*Having permitted the arbitration to go forward, the national courts of the United States will have the opportunity at the award-enforcement stage to ensure that the legitimate interest in the enforcement of the antitrust laws has been addressed. The Convention reserves to each signatory country the right to refuse enforcement of an award where the "recognition or enforcement of the award would be contrary to the public policy of that country.*" Viz SCOTUS: *Mitsubishi v. Soler*, op. cit..

[162] Viz rozsudek ESD (EU) *EcoSwiss China Time Ltd. vs. Benetton International NV*, 1. června 1999, no. C-126/97, <dostupný online ze serveru http://curia.europa.eu>.

[163] Viz velmi podrobně k tomuto případu VÁRADY – BARCELO – VON MEHREN: op. cit., s. 256-258.

Závěrem je třeba zdůraznit, že výše zmíněná arbitrabilita sporů soutěžního práva se samozřejmě netýká nesporných řízení směřujících k získání povolení či výjimek, ale čistě soukromoprávních sporů mezi dvěma subjekty. K tomu velmi trefně poznamenává švédský zákon o rozhodčím řízení ve svém článku 1 alinea 3, že arbitrabilní jsou soukromoprávní *účinky soutěžního práva* toliko mezi stranami sporu.[164]

Rozhodce navíc zřejmě nesmí opominout, že ustanovení norem soutěžního práva mají charakter pravidel veřejného pořádku. K tomu ostatně více než výmluvně dodávají soudci Nejvyššího soudu USA ve výše zmíněném rozhodnutí Mitsubishi vs. Soler, „*že by se příliš nerozpakovali a prohlásili by za porušení veřejného pořádku dohodu, která by v případě takové kombinace volby fóra a volby práva vedla k zřeknutí se práv stran uplatnit zákonné nástroje ochrany vůči protisoutěžním porušením.*“[165]

4.6 Objektivní arbitrabilita a insolvenční právo

Oblast práva zvaná v českém právním prostředí *právo insolvenční*, nebo také právo úpadkové je na první pohled oblast jen velmi nesnadno arbitrabilní. Mnozí autoři v tomto případě upozorňují na rozpor mezi charakterem insolvenčního práva (*erga omnes*) a práva rozhodčího řízení (*inter partes*). [166]

Navíc nelze popřít, že mnohá ustanovení insolvenčního práva mají charakter norem veřejného pořádku, a to nejen vnitrostátního, ale i mezinárodního. Jako takové jsou uváděny zejména *princip rovnosti věřitelů* či tzv. *automatické moratorium*.[167]

Teorie vytvořila přístup tzv. rozlišování insolvenčních témat na *čistě*[168] *insolvenční* a na témata ostatní. Zatímco první skupina, za jejíž příklad můžeme uvést

---

[164] V angličtině: „*the civil law effects of competition law as between the parties*”. Viz k tomu Příloha č. 6 - této práce.

[165] V originále: „… *in the event the choice-of-forum and choice-of-law clauses operated in tandem as a prospective waiver of a party's right to pursue statutory remedies for antitrust violations, we would have little hesitation in condemning the agreement as against public policy.*“ Viz SCOTUS: *Mitsubishi v. Soler*, op. cit., poznámka pod čarou č. 16.

[166] Viz k tomu POUDRET – BRESSON, op. cit., s. 325.

[167] Zákonné nebo též automatické moratorium (angl. *automatic stay*) je „*suspendování procesních práv individuálního uspokojení pohledávek věřitelů všech tříd a jeho nahrazení kolektivním procesem uspokojení pohledávek věřitelů v rámci insolvenčního řízení.*“ Viz k tomu RICHTER, T.: *Insolvenční právo*.1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 211.

například samotné vyhlášení insolvenčního řízení či ověřování oprávněnosti věřitelových pohledávek, bude jednoznačně nearbitrabilní, druhá bude odviset od národního právního řádu konkrétního státu.[169]

V USA byly soudy doposud spíše neochotné přenechat spory s insolvenční tématikou na rozhodování rozhodcům. V současnosti je praxe taková, že soud nejprve prozkoumá, zda-li se ve sporu nevyskytuje některá z tzv. *čistě insolvenčních problematik*. Jako příklad je uváděn např. případ *SONATRACH v. Distrigas Corp*., kdy insolvenční soud (*Banruptcy court*) v Massachusetts prohlásil, že žaloba na náhradu škody neobsahuje žádné z *čistě insolvenčních* témat, a proto je arbitrabilní.[170]

Jako protipól je zmiňován rozsudek ve věci *United States Lines, Inc. et al (US) vs. American Steamship Owners Mutual Protection and Indemnity Association, Inc. et al.*[171] V tomto případě totiž americký odvolací soud zamítl arbitrabilitu sporu, neboť v jeho očích bylo nedílným úkolem insolvenčního soudu dlužníkův majetek zachovat a rovnoměrně rozdělit.[172]

V Evropské unii a tedy i přímo v ČR platí Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení. Co se týče rozhodného práva, je upraveno v článku č. 4 zmíněného nařízení: „ (1) *Pokud toto nařízení nestanoví jinak, je právem rozhodným pro úpadkové řízení a jeho účinky právo toho členského státu, na jehož území bylo úpadkové řízení zahájeno* (…).“

V případě České republiky, pamatuje ZRŘ na tzv. *incidenční spory* v § 2 odstavci 1: „*Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou (…) incidenčních sporů,* (…) *má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouva).*“

---

[168] Jurisprudence rozlišuje v rámci této kategorie tzv. *core issues* a *pure issues*. Viz k tomu BLACKABY – PARTASIDES – REDFERN – HUNTER: op. cit., s. 129.

[169] Podrobněji k tomu např.: LAZIC, V. Arbitration and Insolvency Proceedings: Claims of Ordinary Bankruptcy Creditors. *Electronic Journal of Comparative Law* [online]. 3. 12. 1999, 3, [cit. 2011-03-20]. Dostupný z: <http://www.ejcl.org/33/art33-2.html#h1>.

[170] Viz Bankruptcy Court of Massachusetts (USA): *Société Nationale Algérienne pour la Recherche, le Transport, la Transformation et la Commercialisation des Hydrocarbures (SONATRACH) v. Distrigas Corp.*, 1987, no. 80 B.R. 606.

[171] US Court of Appeals, Second Circuit (USA): *United States Lines, Inc. et al (US) vs. American Steamship Owners Mutual Protection and Indemnity Association, Inc. et al.*, 1. listopadu 1999, n°: 197 F.3d 631, dostupné online z <http://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/F3/197/631/546395/>.

[172] V rozsudku přímo stojí: „(…) *are integral to the bankruptcy court's ability to preserve and equitably distribute the Trust's assets*.“ Ibid. odst. 29.

InsZ pak ve svém § 159 odstavci 1 taxativně vyjmenovává, které spory jsou incidenční.[173] Také v případech, kdy spor dotýkající se insolvenčního práva nebude incidenčním, bude takový spor ještě nutně muset projít sítem obecné definice objektivní arbitrability, což v ČR není zcela snadné. Je tedy zřejmé, že český právní řád není vůči arbitrabilitě sporů souvisejících s insolvenčním právem vysloveně přátelský.

I přes toto tvrzení lze dodat, že případy, které nebudou naplňovat charakter tzv. *čistě insolvenčních* případů, budou mít v rámci českého právního řádu určitou šanci uspět jako arbitrabilní. Jako ilustraci lze uvést např. usnesení Nejvyššího soudu ČR pod spisovou značkou 29 Odo 1051/2004.[174]

Obdobná situace vesměs panuje v celé Evropě. Rozhodčí soudy se mohou zpravidla zabývat spory do té míry, pokud se nejedná o čistě insolvenční problematiku. Výjimkou je opět Švýcarsko, které je i v tomto směru vůči arbitrabilitě velice přátelské.[175]

Za zmínku stojí specifická situace v anglickém právu, kde je těžké prosadit uplatnění rozhodčí doložky, pokud s tím insolvenční správce[176] nesouhlasí. Anglický *Arbitration Act 1996* zavedl do anglického insolvenčního zákona ustanovení, které umožňuje insolvenčnímu správci přijmout a nebo odepřít aplikaci rozhodčí doložky. Toto odráží širší pravidlo anglického práva, které umožňuje insolvenčnímu správci odmítnout nevýhodné smlouvy.[177]

---

[173] Za incidenční § 159 InsZ považuje:
„*a) spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek,*
b) spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty nebo o vydání výtěžku zpeněžení podle § 225 odst. 5,
c) spory o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela,
d) spory na základě odpůrčí žaloby,
e) spory o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinností insolvenčním správcem,
f) další spory, které zákon označí jako spory incidenční.“

[174] Nicméně toto rozhodnutí je pro zmíněnou právní oblast zajímavé zejména svojí právní větou: „*Rozhodčí doložka, sjednaná pozdějším úpadcem podle § 2 odst. 3 písm. b)* (ZRŘ), *se vztahuje také na správce konkursní podstaty, který v průběhu konkursu uplatňuje pohledávku z právního vztahu, jehož se rozhodčí doložka týká. Zastaví-li soud řízení podle ustanovení § 106 odst. 1* (OSŘ), *nerozhoduje o postoupení věci rozhodci. Dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu, jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně o zastavení řízení podle § 106 odst. 1*(OSŘ), *je přípustné podle § 239 odst. 2 písm. a)* (OSŘ).“ Viz k tomu Nejvyšší soud ČR (ČR), sp. zn. 29 ODO 1051/2004, ze dne 28. dubna 2005, dostupné online např. na <http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/judikatura_prevedena2.nsf/WebSearch/9DA4571CFE150E0FC12575EF00389AE9?openDocument>.

[175] Viz k tomu POUDRET – BESSON, op. cit., 326-327.

[176] Angl. *trustee.*

[177] Viz k tomu BLACKABY – PARTASIDES – REDFERN – HUNTER: op. cit., s. 131.

4.7 Objektivní arbitrabilita a korupce

Poslední oblastí, které se budeme věnovat je problematika korupce a úplatkářství.[178] Tyto dva negativní jevy[179] mají bohužel na mezinárodní rozhodčí řízení silnou vazbu a obě právní oblasti se velmi ovlivňují. Vzhledem k rozsahovým možnostem této práce se omezíme pouze na otázku arbitrability sporů, které mají přímo v obsahu sporných smluv korupční jednání a úplatkářství. Takovými kontrakty jsou nejčastěji různé *konzultační smlouvy* a *smlouvy o poskytnutí poradenství při akvizici, vstupu investora do společností či veřejnoprávních korporací,* zpravidla vlastněných státy. Velmi časté jsou případy takových konzultací týkající se různých privatizací. Spor je pak obvykle iniciován zahraniční stranou, která odmítne plnit své povinnosti z kontraktu, neboť jde z jejího pohledu (často oprávněně) o plnění protiprávní. Druhou stranou mince je, že o charakteru takového jednání strany již zpravidla vědí při jejím uzavření. Taková strana pak má tendenci zpochybnit arbitrabilitu sporu, neboť správně předpokládá, že národní soud konkrétního státu bude takovému plnění mnohem nepřátelštější.

Je třeba zdůraznit, že existuje poměrně rozsáhlé nebezpečí, že by nesprávně vedené rozhodčí řízení mohlo často nelegální smlouvu potvrdit či se dokonce na korupčním jednáním přímo podílet jeho krytím. Na druhou stranu je třeba dodat, že takovýto fenomén *musí* být popřen především normami trestněprávními a je nesmyslné z takového důvodu omezovat arbitrabilitu sporu.

---

[178] V anglicky psaných publikacích je uváděna pod označení *Bribery and Corruption* (viz k tomu LEW – MISTELIS – KRÖLL, op. cit, s. 213 a násl. či BLACKABY – PARTASIDES – REDFERN – HUNTER: op. cit., s. 131 a násl., ve frankofonní prostě *La corruption* (POUDRET – BESSON, op. cit., 329 a násl).

[179] Ačkoliv se to zdá úsměvné, donedávna neexistovalo oficiální prohlášení, které odsuzuje korupci a úplatkářství jako negativní jevy a prohlašuje je za rozporné s mezinárodním veřejným pořádkem v kontextu mezinárodní obchodní arbitráže. Takového se jí dostalo např. v *Interim Report on Public Policy as a Bar to Enforcement of International Arbitralawards* vydané v rámci Londýnské konference Mezinárodní právní associace (International Law Association - ILA) v roce 2000. V této zprávě se uvádí: „ *V souladu s Úmluvou OECD z roku 1997 o boji proti úplatkářství zahraničních úředníků v mezinárodním obchodě, která se týká vzrůstajícího mezinárodního zájmu o vliv korupčního jednání , je viditelné , že existuje mezinárodní konsensus, že korupce a úplatkářství jsou proti mezinárodnímu veřejnému pořádku*." V originále: „*Following the 1997 OECD Convention on Combating the Bribery of Foreign Officials in International Transactions, which reflects the mounting international concern about the prevalence of corrupt trading practices, it is arguable that there is an international consensus that corruption and bribery are contrary to international public policy*." Viz k tomu COMMITTEE ON INTERNATIONAL COMMERCIAL ARBITRATION. *Interim Report on Public Policy as a Bar to Enforcement of International Arbitralawards* [online]. London : INTERNATIONAL LAW ASSOCIATION, 2000 [cit. 2011-03-21]. Dostupné z: <www.ila-hq.org/download.../E723662E-053C-415A-A4C7822577AE6B4F>, s. 22.

Tento názor se zdá vcelku široce akceptován ve většině právních řádech světa, neboť arbitrabilita takových sporů je všeobecně potvrzována. V každém konkrétním případě však bude velmi záležet na skutečnosti, zda-li taková arbitrabilita nebude v rozporu s veřejným pořádkem.

Historický vývoj v této oblasti však nebyl od počátku vůči arbitrabilitě tak přátelsky nakloněný. Dokonce nejslavnější nález soudce Gunnara Lagergrena z roku 1963 mluví jasně proti arbitrabilitě těchto sporů, a ačkoliv je v současnosti již koncepčně překonán, dodnes působí jako významný zdroj inspirace pro disentní mínění.

V daném případě šlo o spor o vyplacení provize 10% z ceny průmyslového zařízení, jež měla být poskytnuta panu X za jeho zprostředkování dvou smluv mezi společností Y a Argentinou v letech 1950 a 1958. Pan X při výpovědi před rozhodcem uvedl, že tato částka měla být vyplacena za jeho účast při „*ovlivňování významných osobností v rámci kliky lidí, kteří mají významný podíl na vládní hospodářské politice*“.[180] Svědek navržený společnosti Y pak dodal, že bylo všem jasné, „*že většina peněz byla určena pro ‚Peróna*[181] *a jeho hochy‘ jako jediný možný způsob jak se dostat k jakékoliv zakázce v Argentině.*“ [182]

Rozhodce shledal tento spor nearbitrabilním, za což v pozdějších letech sklidil kritiku vzhledem k rozvoji *konceptu separability*. Pokud však sledujeme rozhodnutí rozhodce Lagergrena pozorně, dojdeme k zajímavému zjištění. V jeho pohledu jsou všechny takové kontrakty zbaveny jakékoliv (tedy nikoliv pouze arbitrážní) ochrany. Sám k tomu dodává: „*Po zvážení všeho zřejmého jsem přesvědčen, že případy obsahující v sobě tak hrubé porušení dobrých mravů a mezinárodního veřejného pořádku jako tento, nemohou najít slyšení před žádným soudem ani v Argentině, ani ve Francii, ani v jakékoliv jiné civilizované zemi, a to ani před rozhodčím soudem. Proto musí být v tomto případě jurisdikce odmítnuta.* (…) *Strany, které se spojily v obdobném*

---

[180] V originále: „*influential personalities among a clique of people which had a controlling influence upon the Government's economic policy* “ (viz BLACKABY – PARTASIDES – REDFERN – HUNTER: op. cit., s. 132).

[181] Juan Domingo Perón (1895 - 1974) – argentinský politik a prezident. Prezidentem Argentiny byl mezi léty 1946-1955 a 1973-1974.

[182] V originále: „(…) *thatmost of the money was for ‚Peron and his boys‘ as the only way to get the business of any scale in Argentina‘*“(viz BLACKABY – PARTASIDES – REDFERN – HUNTER: op. cit., s. 132).

obchodu takové povahy, si musí uvědomit, že se vzdaly jakéhokoliv práva na pomoc justice (národních soudů či rozhodčích tribunálů) v řešení svých sporů.“ [183]

Tento přístup byl potvrzen například v rozhodnutí pákistánského nejvyššího soudu v případě *HUBCO vs. WAPDA*.[184] Všeobecně však lze říct, že tendence je v tomto směru opačná. Zejména arbitrážní soudy v Evropě v současnosti aplikují *doktrínu separability* a posuzují platnost takových smluv. Jako ilustraci lze uvést dlouhotrvající případ *Westacre*. Šlo o spor společností *Westacre Investement, Inc*., *Jugoimport* – SDRP *Holding Co Ltd., Beogradsk Banka*. Westacre souhlasil, že pomůže společnosti Jugoimport s vyjednáním kontraktu na dodání tanků M-84 pro Kuvajtské ministerstvo obrany za provizi odpovídající percentuelní částce z celkového obchodu. Rozhodným právem bylo zvoleno právo švýcarské a všechny spory měly být řešeny před rozhodčím soudem se sídlem v Ženevě.

Po uzavření smlouvy mezi Kuvajtem a společností Jugoimport bylo společnosti Westacre oznámeno, že jejich kontrakt je ukončen. Jako důvod byla uvedena skutečnost, že Kuvajtské ministerstvo nepřipouští, aby byly smlouvy mezi ním a třetí stranou zprostředkovány. Dále bylo navíc tvrzeno, že taková smlouva o konzultacích je projevem korupce, neboť společnost Westacre je jen *skořápka* pro členy kuvajtské administrativy. V případě plnění by tedy šlo o nepřímé úplatkářství.

Tato kauza byla nejprve vedena jako rozhodčí řízení dle pravidel ICC, přičemž rozhodci věc shledali arbitrabilní a v nálezu určili povinnost společnosti Jugoimport zaplatit přes 50 milionů USD. Jugoimport následně podal návrh na zrušení nálezu před švýcarským Federálním soudem. I zde bylo argumentováno ne-arbitrabilitou sporu. Švýcarský soud tuto argumentaci odmítl, neboť i podle něj byla věc arbitrabilní. Nakonec, během řízení o uznání rozhodčího nálezu byla věc přezkoumána ještě anglickým odvolacím soudem. Ani tato soudní instance neshledala v arbitrabilitě takového sporu nejmenší problém a neprohlásila ji za rozpornou s veřejným pořádkem.

---

[183] V originále: „*After weighing all the evidence I am convinced that a case such as this, involving such gross violation of good morals and international public policy, can have no countenance in any court either in the Argentine or in France or, for the manner, in any other civilised country, nor in any arbitral tribunal. Thus, jurisdiction must be declined in this case.* (…) *Parties who ally themselves in an enterprise of the present nature must realise that they have forfeited any right to ask for assistance of the machinery of justice (national courts or arbitral tribunal) in setting their disputes*“ (citováno dle: LEW – MISTELIS – KRÖLL, op. cit, s. 214).

[184] Viz Ibid., s. 214-215.

5 Závěr

Pokud jsme na začátku této práce vyslovili domněnku, že arbitrabilita sporu je základním kamenem celé konstrukce mezinárodních obchodních arbitráží, je vidět, že se jedná o základ velmi složitý a komplikovaný.

Navíc jde o fundament, který je v celém světě různými právními řády pojímán zcela odlišně. Toto má pak vzhledem k principům mezinárodního rozhodčího řízení významný vliv, neboť se v něm jen zřídka můžeme omezit na zkoumání pouze jednoho právního řádu.

Přitom již samotné definování pojmu není snadné. Různí autoři nejen ve světové, ale i v domácí literatuře pojímají arbitrabilitu jinak. Všeobecně však lze říci, že se jedná o *objektivní vlastnost sporu určující, zda-li může být konkrétní spor podřízen rozhodčímu řízení*.[185]

Posuzovat, zda-li konkrétní spor je či není arbitrabilní budou v různých fázích rozhodčího sporu různé osoby – zejména pak národní soudce a samotný rozhodce. Výsledek jejich posuzování pak bude jednoznačně odvislý nejen od právního řádu, ve kterém se pohybují, ale zejména od jejich přístupu k arbitrabilitě samotné, od jejich náhledu na politiku rozhodčích řízení, na sociologický, ekonomický a další kontext.

Výrazným korektivem pak samozřejmě bude rozhodné právo, které budou muset aplikovat. Některé právní řády se vůči arbitrabilitě sporu staví konzervativně, jiné naopak velmi liberálně. I toto tedy bude pro celkový výsledek rozhodující.

Bylo také podotknuto, že arbitrabilitu lze posuzovat ze dvou základních hledisek, a sice z hlediska subjektů sporu a z hlediska předmětu sporu. Na základě tohoto také odlišujeme arbitrabilitu subjektivní a objektivní. Současně bylo zmíněno, že mnozí čeští autoři vnímají subjektivní arbitrabilitu jako smluvní omezení možného předmětu sporu. Vzhledem k zahraničnímu pojetí a vzhledem k systémové i právní argumentaci však toto dělení není nejšťastnější.

[185] Viz kapitola 3.1 této práce.

Takový přístup by totiž arbitrabilitu hodnotil jako projev vůle a nikoliv vlastnost kvality sporu. Pokud by bylo takové pojetí akceptováno, v konceptu celkové arbitrability by došlo k problematickému rozporu. I z tohoto důvodu se tato práce hlásí spíše k přístupu uznávanému zahraniční literaturou.

***

Pokud se týká samotného rozsahu a všeobecných trendů v oblasti *subjektivní arbitrability*, je zřejmé, že právo mezinárodních obchodních arbitráží směřuje k uznávání arbitrability sporů, jehož jednou stranou je stát či právnická osoba veřejného práva. K tomuto trendu přispěla jednak rozhodčí praxe samotných arbitrů, jednak judikatura národních soudů a současně i jurisprudence včetně rezolucí několika mezinárodních konferencí.

Lze říci, že v rámci právních řádů západních a rozvinutých států je tato tendence akceptována a prakticky vyřešena. Nebývalou měrou k tomu přispěl rozhodčí nález ve věci *Banteler*, ve kterém rozhodci tuto právní evoluci prakticky dokončili. Některé drobné problematické výjimky však i zde nadále přetrvávají. Jmenovat bychom mohli například český právní řád, který si vymiňuje subjektivní ne-arbitrabilitu sporu, kterých se účastní veřejná nezisková ústavní zdravotnická zařízení.

Samostatnou kapitolou jsou pak státy rozvojové, zejména státy arabské. Lze předpokládat, že i zde bude postupně koncept absolutní subjektivní arbitrability pozvolna převažovat, zejména přispějí-li k tomu rozhodčí soudy se sídlem v Evropě.

***

Problematika *objektivní arbitrability* je pak ještě složitější, neboť na rozdíl od *subjektivní arbitrability* nedochází v této oblasti k celosvětovému konsenzu odborné právnické veřejnosti.

Všeobecně lze říci, že většina států považuje za arbitrabilní majetkové spory, ve kterých je stranám ponechána možnost volně disponovat s předmětem sporu. Současně se vyskytuje menšinový přístup, který váže arbitrabilitu sporu na možnost uzavřít *smír*.

V rámci této škály se však vyskytují i četné výjimky, a to oběma směry. Mezi konzervativnější pojetí patří například přístup českého právního řádu, který si klade velké množství podmínek, aby spor uznal arbitrabilním. Opačný postup zaujala zejména právní úprava francouzská, která považuje za arbitrabilní všechny spory, které se nepříčí mezinárodnímu veřejnému pořádku. Nutno však dodat, že toto omezení platí pouze pro spory z mezinárodního obchodu, tedy pro spory s *přeshraničním prvkem*.

Na druhou stranu, tento přístup ukazuje určitý možný směr vývoje mezinárodních arbitráží – tedy určitý *dualismus* hodnocení objektivní arbitrability. Je zcela pochopitelné, pokud chce zákonodárce chránit své občany před zneužíváním domácích rozhodčích řízení. Tento negativní trend je patrný v posledních letech zejména v České republice. Na druhou stranu, je třeba si uvědomit, že právo mezinárodního obchodu poskytuje naprosto odlišné prostředí než vnitrostátní občanskoprávní vztahy. Takový specifický svět vyžaduje také specifické řešení. Zdá se, že Francie v tomto směru ukázala určitou cestu.

I kdyby česká úprava nezvolila tak radikální řešení, bylo by určitě vhodné zmírnit příliš přísný a zejména složitý systém podmínek, který obsahuje zákon o rozhodčím řízení.

Pokud se přístupy právních řádů a ani odborníků neshodnou na obecném kritériu hodnocení *arbitrability*, nelze očekávat, že k takovému konsensu dojde v konkrétních právních oblastech. Přes toto negativní očekávání však můžeme vyzvednout několik dílčích úspěchů. Jedná se zejména o *právo soutěžní* s jeho vůdčími rozhodnutími v případech *Eco Swiss* a *Mitsubishi*. Částečná shoda však dnes panuje i v oblastech dalších. Jmenovat můžeme např. *práva duševního vlastnictví* či některé dílčí spory pocházející z *insolvenčního práva*. Naprosto rozdílné stanovisko, jak bylo ukázáno, panuje naopak v oblasti *korupce* a *úplatkářství*. Sjednocování přístupu v konkrétních oblastech lze jednoznačně hodnotit jako pozitivní vývoj v oblasti arbitrability. Takový vývoj hovoří *in favorem* rozhodčích řízení.[186]

Na druhou stranu, nelze zcela popřít osobitost každého sociálního a právního systému, který se právě v arbitrabilitě sporu tak krásně odráží. Jak trefně dodávají pánové D. Roebuck a B. de Fumichon: „*Každý právní řád klade své vlastní meze pro to, co může být podřízeno rozhodčímu řízení. Zvykové právo v homérském Řecku, stejně*

[186] Viz HANOTIAU, op.cit., s. 899.

jako moderní právo na Papua Nové Guineji by dovolilo podřídit rozhodcům spor týkající se zabití člověka, avšak podřízeno by být nemohlo (…) ani rouhání v antickém Řecku, ani cizoložství v některých částech Papua Nové Guineji.“[187]

***

Je tedy zřejmé, že následný vývoj mezinárodních rozhodčích řízení musí být prováděn velmi opatrně a pokud možno evoluční formou. Jen za takových podmínek bude zachován jeho pozitivní vliv na společnost.

Jednou z hlavních ingrediencí mezinárodní obchodní arbitráže je vedle rychlosti, odbornosti a neformálnosti také (a to zejména) hodnověrnost. Důvěra ve správné a všeobecně uznávané řešení sporu. Žádná z vyjmenovaných esencí nesouvisí s arbitrabilitou sporu tak, jako právě důvěryhodnost. Aby mohlo rozhodčí řízení nadále slovy Montesquieuho *zlepšovat mravy*, musí se podílet na rozhodování pouze takových sporů, které jako arbitrabilní uznává právní řád a podvědomě celá společnost. V opačném případě by mu hrozil pokles důvěry.

[187]V originále: „*All jurisdictions put limits on what can be submitted to arbitration. Customary law in Homeric Greece as in modern Papua Guinea would allow a dispute arising from a killing to be settled by arbitration; but* (…) *not a sacrilege in Greece, nor adultery in parts of Papua New Guinea*.“ Viz ROEBUCK, D. – DE FUMICHON, B.: *Roman Arbitration,* 1. vydání, Oxford: HOLO Books, 2004, s. 104-5.

Použitá literatura

- BĚLOHLÁVEK, A. J.: *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo: Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-096-6.
- BLACKABY, N. – PARTASIDES, C. – REDFERN, A. – HUNTER, M.: *Redfern and Hunter on International Arbitration*. V. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2009, ISBN 978-0-19-955718-9.
- BORN, G. B.: *International Commercial Arbitration:* 1. vydání. 2 svazky. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, ISBN 978-90-411-2759-4.
- BORN, G. B.: *International commercial arbitration: Commentary and Materials*. 2. vydání. Haag: Transnational Publishers Kluwer Law International, 2001, ISBN 978-1571051745.
- BRINER, R.: *The Arbitrability of Intellectual Property Disputes with Particular Emphasis on the Situation in Switzerland*. 1994. [online] text dostupný na <http://www.wipo.int/amc/en/events/conferences/1994/briner.html>.
- COMMITTEE ON INTERNATIONAL COMMERCIAL ARBITRATION. Interim Report on Public Policy as a Bar to Enforcement of International Arbitralawards [online]. London : INTERNATIONAL LAW ASSOCIATION, 2000 [cit. 2011-03-21]. Dostupné z: <www.ila-hq.org/download.../E723662E-053C-415A-A4C7822577AE6B4F>.
- CRAIG, W.L. - PARK, W.W. – PAULSSON, J.: *International Chamber of Commerce Arbitration*, 2. vydání, New York : Oceana Publications, 1990, ISBN: 0379208792
- CUNIBERTI, B. - KAPLAN, CH.: Principe compétence-compétence et domaine matériel de la clause compromissoire. *La Semaine Juridique Entreprise et Affaires*, 2002, n° 6, p. 274, [online] text dostupný z <http://www.lexisnexis.com/fr>.
- DESPRÉS, I. – GUIOMARD, P.: *Nouveau code de procédure civile*. LXXXXIX. vydání. Paříž: Dalloz, 2007, ISBN 2-24-706544-9.

- DOBIÁŠ, P. – DOBIÁŠ, P.: Arbitrabilita sporu týkajících se nemovitostí podle platné právní úpravy ČR. *Právník*. No. 8. Vol. 144, 2005, s. 925-931.
- *Důvodová zpráva k zákonu č. 216/1994 Sb.* [online]. Praha : Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, vydáno 29.6. 1994. [cit. 2011-03-28]. Dostupné z: <http:// http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t113600.htm>.
- FONTMICHEL, A. C. DE: *L'arbitre, le juge et les pratiques illicites du commerce international.* 1. vydání. Paříž: L.G.D.J., 2004, ISBN 2-913397-49-2.
- FORTIER, L. Y.: Arbitrability of Disputes, in *Global Reflection on International Law, Commerce and Dispute Resolution: Liber Amicorum in honour of Robert Briner*. 1. vydání. Paříž: ICC Publishing, 2005, ISBN 92-842-1354-1.
- GAILLARD E. - GOLDMAN, B.: Convention *d'arbitrage – Arbitrabilité: Juris Classeur Procedure Civil*. Fasc. 1058, dostupné přes <http://www.lexisnexis.com/fr/>.
- HANOTIAU, B.: L'arbitrabilité et la favor arbitrandum: un réexamen. *Journal du Droit international,* 1994, Vol. 121, No. 4, s. 899-966.
- HONSELL, H. – VOGT, N.P. – SCHNYDER, A.K. – BERTI, S. V.: *Basler kommentar: Internationales Privatrecht.* 2. vydání. Basilej: Helbing Lichtenhahn Verlag, 2010, ISBN 978-3-7190-2510-6.
- CHROMÁ, M.: *Anglicko-český právnický slovník – English Czech Law Dictionary*. 2. vydání. Praha: Leda, 1997, ISBN 80-85927-25-X.
- INSTITUT MEZINÁRODNÍHO PRÁVA, *Rezoluce ze dne 12. září 1988: Arbitration Between States, State Enterprises, or State Entities, and Foreign Enterprises*, Santiago de Compostella: 1988, <online text dostupný na http://www.idi-iil.org/idiF/resolutionsF/1989_comp_01_fr.PDF>.
- INTERNET CORPORATION FOR ASSIGNED NAMES AND NUMBERS. *Webová stránka ICANN* [online]. 7. března 2011 [cit. 2011-03-17]. Internet Corporation for Assigned Names and Numbers. Dostupné z <http://www.icann.org/>.
- JACQUET, J-M. – DELEBECQUE, P. – CORNELOUP, S.: *Droit du commerce international*, 1. vydání. Paris: Dalloz 2007, ISBN 978-2-247-06915-6.

- JAROSSON, CH.: Le nouvel essor de la clause compromissoire après la loi du 15 mai 2001. *La Semaine Juridique Edition Générale,* n°27, vol. 2001, [online] text dostupný v databázi <http://www.lexisnexis.com/fr>.
- KOMISE OSN PRO MEZINÁRODNÍ OBCHODNÍ PRÁVO: *UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration, 1985: With amendments as adopted in 2006*. Vídeň, 2008. ISBN 978-92-1-133773-0.
- KUČERA, Z.: *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání, Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2009, ISBN 978-80-7239-231-5.
- LARIŠOVÁ, M.: *Francouzsko- český česko-francouzský právnický slovník*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, ISBN 978-80-7380-111-3.
- LAZIC, V. Arbitration and Insolvency Proceedings: Claims of Ordinary Bankruptcy Creditors. *Electronic Journal of Comparative Law* [online]. Vol. 1999, n°3, [cit. 2011-03-20]. Dostupný z: <http://www.ejcl.org/33/art33-2.html#h1>.
- LEW, J. – MISTELIS, L. – KRÖLL, S.: *Comparative International Commercial Arbitration*. 1. vydání, The Haague: Kluwer Law International, 2003, ISBN 90-411-1568-4.
- MOSES, M.L.: *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration.* 1. vydání. New York: Cambridge University Press, 2008, ISBN: 978-0-521-68562-7.
- MOTHEJZLÍKOVÁ, J. – STEINER, V.: *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 1996. ISBN: 80-7179-034-6.
- OPPETIT, B.: *Théorie de l'arbitrage*. 1. vydání. Paříž: Presses Universitaires de France, 1998, ISBN 978-2130496083.
- PARK, W. W.: *Arbitrability and Tax*, in Arbitrability: International & Comparative Perspectives, 2009 [online] text dostupný z <http://arbitration-icca.org/articles.html>.
- PAUKNEROVÁ, M.: Rozhodčí řízení ve vztahu k zahraničí – otázky rozhodného práva. *Právní rozhledy.* 2004, Vol. 11, No. 12, s. 587-594.
- PAULSSON, J.: *Arbitration in Three Dimensions. Law Society and Economy Working Papers 2/2002*, London: London School of Economics and Political

Science, 2002, [online] text dostupný z <http://www.lse.ac.uk/collections/law/wps/wps.htm>.

- PAULSSON, J.: *Denial of Justice in International Law*. 3. vydání. Cambridge: Cambridge University Press, 2006, ISBN-13 978-0-521-85118-3.
- PAULSSON, J.: *May a state invoke its internal law to repudiace consent to international commercial arbitration?,* 1986, [online] text dostupný z <http://www.trans-lex.org/127900>.
- POUDRET, J-F. – BESSON, S.: *Droit comparé de l'arbitrage international*. 1. vydání. Genève: Schulthess Médias Juridiques 2002, ISBN 3-7255-4238-4.
- RABAN, P.: *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2004, ISBN 80-7179-873-8.
- RICHTER, T.: *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, ISBN 978-80-7357-329-4.
- ROEBUCK, D. – DE FUMICHON, B.: *Roman Arbitration,* 1. vydání, Oxford: HOLO Books, 2004, ISBN: 0953773035.
- ROZEHNALOVÁ, N.: *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2008, ISBN 978-80-7357-324-9.
- RŮŽIČKA, K.: *Mezinárodní obchodní arbitráž.* 1. vydání. Praha: Prospektrum, 1997, ISBN 80-7175-051-4.
- RŮŽIČKA, K.: *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, ISBN 80-86898-43-1.
- SERAGLINI, CH.: *Lois de police et justice arbitrale internationale.* 1. vydání. Paříž: Dalloz, 2001, ISBN 978-2247043781.
- SCHELLE, K. – SCHELLOVÁ, I.: *Rozhodčí řízení: Historie, současnost, perspektivy*. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, ISBN 80-86432-19-X.
- SCHWARZ, F.T. – KONRAD, CH. W.: *The Vienna Rules: A commentary on International Arbitration in Austria.* 1. vydání. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, ISBN: 978-90-411-2344-2.
- SLOVÁKOVÁ, Z.: *Průmyslové vlastnictví: Vynálezy, užitné vzory, ochranné známky, označení původu a zeměpisná označení*. 2. vydání. Praha: LexisNexis, 2007, ISBN 80-86920-08-9.

- STORK, A.: *The Use of Arbitration in Copyright Disputes: IBM v. Fujitsu.* High Technology Law Journal [online]. 1987, [cit. 2011-03-17]. Dostupný z WWW: <http://www.btlj.org/data/articles/vol3/stork.pdf>.
- SYNVET, H.: CA Paris, 17 déc. 1991. *Revue de l'arbitrage*, 1993, vol. 1993, no. 2, s. 281-287.
- VÁRADY, T. – BARCELÓ, J. – VON MEHREN, A.: *Documents Supplement to International commercial arbitration – a transnational perspective,* IV. vydání. St. Paul: West 2009, ISBN: 978-0-314-19543.
- VÁRADY, T. – BARCELÓ, J. – VON MEHREN, A.: *International Commercial Arbitration: A Transnational Perspective*. IV. vydání. St. Paul: West 2009, ISBN: 978-0-314-19544-9.
- WINTEROVÁ, A. et al.: *Civilní právo procesní*. IV. vydání. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-595-8.
- WORLD INTELLECTUAL PROPERTY ORGANIZATION. *WIPO Expert Determination Rules* [online]. 2011 [cit. 2011-03-17]. WIPO. Dostupné z <http://www.wipo.int/amc/en/expert-determination/rules/index.html#art19>.

Citované rozsudky a usnesení soudů

- Bankruptcy Court of Massachusetts (USA) *Société Nationale Algérienne pour la Recherche, le Transport, la Transformation et la Commercialisation des Hydrocarbures (SONATRACH) v. Distrigas Corp*., 1987, no. 80 B.R. 606.
- Corte di Cassazione (Itálie), 8. srpna 1990, no. 7995, *Vento & C snc v. E. D. & F. Man (Coffee) Limited*, zveřejněné např. v Yearbook International Comercial Arbitration, XVII (1992) s. 545-550.
- Cour d'appel Paris, 1re chambre civile (Francie), *Ganz*, z 29. března 1991, dostupný online např. z databáze <http://www.lexisnexis.com/fr/>.
- Cour de cassation, 1ere chambre civile (Francie), *Galakis*, 2. květen 1966, dostupný online např. z databáze <http://www.lexisnexis.com/fr/>.
- ESD (EU) *EcoSwiss China Time Ltd. vs. Benetton International NV*, 1. června 1999, no. C-126/97, <dostupný online ze serveru http://curia.europa.eu>.

- Nejvyšší soud ČR (ČR), sp. zn. *29 ODO 1051/2004*, ze dne 28. dubna 2005, dostupné online např. na <http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/judikatura_prevedena2.nsf/WebSearch/9DA4571CFE150E0FC12575EF00389AE9?openDocument>.
- Tribunal fédéral, Ire Cour civile (Švýcarská konfederace), *Fincantieri-Cantieri Navali Italiani S.p.A. et Oto Melara S.p.A. contre M. et Tribunal arbitral*, 23. června 1992, no. 118 II 353, dostupný např. online <http://relevancy.bger.ch/cgi-bin/JumpCGI?id=BGE-118-II-353&lang=fr&zoom=OUT&system=clir>.
- Tribunal fédéral, Ire Cour civile (Švýcarská konfederace), *G. S.A. contre V. S.p.A. et Tribunal arbitral*, 28. duben 1992, no. 118 II 193, dostupný např. online <http://relevancy.bger.ch/cgi-bin/JumpCGI?id=BGE-118-II-193&lang=fr&zoom=OUT&system=clir>.
- US Court of Appeals, Second Circuit (USA): *United States Lines, Inc. et al (US) vs. American Steamship Owners Mutual Protection and Indemnity Association, Inc. et al.*, 1. listopadu 1999, n°: 197 F.3d 631, dostupné online z <http://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/F3/197/631/546395/>.
- US Supreme court (USA), *First Options of Chicago, Inc. v. Kaplan et al.,* 22. květen 1995, No. 94-560. [online] dostupné na <http://supreme.justia.com/us/514/938/case.html>.
- US Supreme court (USA), *Mitsubishi Motors Corp. v. Soler Chrysler-Plymouth, Inc.,* 2. červenec 1955, *No. 83-1569*, dostupné online na <http://supreme.justia.com/us/473/614/case.html>.
- US Supreme court (USA), *Rodriguez De Quijas v. Shearson/American Express Inc.*, 15. květen 1989, No. 88-385. <dostupné online na http://supreme.justia.com/us/490/477/case.html>.
- Vrchního soud v Praze (ČR), 15. listopad 1995. Sp. zn. 10 Cmo 414/1995 <dostupné z databáze ASPI>.

Seznam příloh:

Příloha č. 1 - Vybraná ustanovení ZRŘ 69

Příloha č. 2 - Vybraná ustanovení OSŘ 71

Příloha č. 3 - Vybraná ustanovení LDIP 73

Příloha č. 4 - Ustanovení článku č. 1676 belgického Code judiciaire: 74

Příloha č. 5 - Ustanovení článku č. 139 Ústavy Islámské republiky Írán: 75

Příloha č. 6 - Vybraná ustanovení švédského zákona o rozhodčím řízení..... 75

Příloha č. 7 - Ustanovení italského Codice di procedura civile 77

Příloha č. 8 - Vybraná ustanovení francouzského Code civil 77

Příloha č. 9 - Vybraná ustanovení německého Zivilprozessordnung..... 78

Přílohy

V této části je možné nalézt vybraná ustanovení zmiňovaných právních předpisů. Pokud se jedná o text, který je v originále v češtině, angličtině, francouzštině či němčině, je ponechán v originálním znění. V ostatních případech je užitý překlad do angličtiny.

Příloha č. 1 - Vybraná ustanovení ZRŘ

§ 1

(1) Tento zákon upravuje rozhodování majetkových sporů nezávislými a nestrannými rozhodci a výkon rozhodčích nálezů.

(2) Tohoto zákona nelze užít k řešení sporů veřejných neziskových ústavních zdravotnických zařízení zřízených podle zvláštního právního předpisu^1a).

Rozhodčí smlouva

§ 2

(1) Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouva).

(2) Rozhodčí smlouvu lze platně uzavřít, jestliže strany by mohly o předmětu sporu uzavřít smír.^1)

(3) Rozhodčí smlouva se může týkat

a) jednotlivého již vzniklého sporu (smlouva o rozhodci), nebo
b) všech sporů, které by v budoucnu vznikly z určitého právního vztahu nebo z vymezeného okruhu právních vztahů (rozhodčí doložka).

(4) Není-li v rozhodčí smlouvě uvedeno jinak, vztahuje se jak na práva z právních vztahů přímo vznikající, tak i na otázku právní platnosti těchto právních vztahů, jakož i na práva s těmito právy související.

(5) Rozhodčí smlouva váže také právní nástupce stran, pokud to strany v této smlouvě výslovně nevyloučí.

(…)

§ 15

(1) Rozhodci jsou oprávněni zkoumat svou pravomoc. Dospějí-li k závěru, že podle rozhodčí smlouvy, která jim byla předložena, jejich pravomoc k rozhodnutí není dána, rozhodnou o tom usnesením.

(2) Námitku nedostatku pravomoci, zakládající se na neexistenci, neplatnosti nebo zániku rozhodčí smlouvy, nejde-li o neplatnost z důvodu, že ve věci nebylo možno rozhodčí smlouvu uzavřít, může strana vznést nejpozději při prvním úkonu v řízení, týkajícího se věci samé.

(…)

Ustanovení o poměru k cizině

§ 36

(1) Přípustnost rozhodčí smlouvy se posuzuje podle tohoto zákona. Ostatní náležitosti rozhodčí smlouvy se posuzují podle tohoto zákona, jestliže rozhodčí nález má být vydán v tuzemsku.

(2) Pro formu rozhodčí smlouvy platí právo rozhodné pro ostatní náležitosti rozhodčí smlouvy; stačí však, jestliže bylo učiněno zadost právnímu řádu místa nebo míst, kde došlo k projevu vůle.

Příloha č. 2 - Vybraná ustanovení OSŘ

§ 80

Žalobou (návrhem na zahájení řízení) lze uplatnit, aby bylo rozhodnuto zejména

a) o osobním stavu (o rozvodu, o neplatnosti manželství, o určení, zda tu manželství je či není o zrušení, neplatnosti nebo neexistenci partnerství, o určení otcovství, o osvojení, o způsobilosti k právním úkonům, o prohlášení za mrtvého);
b) o splnění povinnosti, která vyplývá ze zákona, z právního vztahu nebo z porušení práva;
c) o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je-li na tom naléhavý právní zájem.

§ 81

(1) I bez návrhu může soud zahájit řízení ve věcech péče o nezletilé, řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče, řízení o způsobilosti k právním úkonům, řízení opatrovnické, řízení o prohlášení za mrtvého, řízení o dědictví, řízení o určení, zda tu manželství je či není, a další řízení, kde to připouští zákon.

(2) Bylo-li nařízeno předběžné opatření podle § 76a, zahájí soud příslušný podle § 88 písm. c) bezodkladně poté, co mu byla věc předána nebo co bylo rozhodnuto o jeho příslušnosti (§ 74 odst. 4), i bez návrhu řízení o výchově nezletilého.

(3) O zahájení řízení bez návrhu vydá předseda senátu usnesení, které doručí účastníkům do vlastních rukou, nestanoví-li zákon jinak. Usnesení o zahájení řízení o způsobilosti k právním úkonům toho, kdo je advokátem62a), doručí soud bez odkladu též ministru spravedlnosti a předsedovi České advokátní komory.

(4) Osobě, které bylo nezletilé dítě na základě předběžného opatření podle § 76a předáno do péče, se doručuje usnesení o zahájení řízení ve věci samé a rozhodnutí ve věci samé.

(…)

§ 99

(1) Připouští-li to povaha věci, mohou účastníci skončit řízení soudním smírem. Soud usiluje o smír mezi účastníky; při pokusu o smír předseda senátu zejména s účastníky probere věc, upozorní je na právní úpravu a na stanoviska Nejvyššího soudu a rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek týkající se věci a podle okolností případu jim doporučí možnosti smírného vyřešení sporu.

(2) Soud rozhodne o tom, zda smír schvaluje; neschválí jej, je-li v rozporu s právními předpisy. V takovém případě soud po právní moci usnesení pokračuje v řízení.

(3) Schválený smír má účinky pravomocného rozsudku. Rozsudkem však může soud zrušit usnesení o schválení smíru, je-li smír podle hmotného práva neplatný. Návrh lze podat do tří let od právní moci usnesení o schválení smíru.

(…)

§ 106

(1) Jakmile soud k námitce žalovaného uplatněné nejpozději při prvním jeho úkonu ve věci samé zjistí, že věc má být podle smlouvy účastníků projednána v řízení před rozhodci, nemůže věc dále projednávat a řízení zastaví; věc však projedná, jestliže účastníci prohlásí, že na smlouvě netrvají. Soud projedná věc i tehdy, jestliže zjistí, že věc nemůže být podle práva České republiky podrobena rozhodčí smlouvě, nebo že rozhodčí smlouva je neplatná, popřípadě že vůbec neexistuje nebo že její projednání v řízení před rozhodci přesahuje rámec pravomoci přiznané jim smlouvou, anebo že rozhodčí soud odmítl věcí se zabývat.

(2) Bylo-li řízení před soudem podle odstavce 1 zastaveno a v téže věci byl podán návrh na zahájení řízení před rozhodci, zůstávají právní účinky původního návrhu

zachovány, bude-li návrh na zahájení řízení před rozhodci podán do 30 dnů od oručení usnesení soudu o zastavení řízení.

(3) Bylo-li řízení před rozhodci zahájeno dříve, než došlo k řízení soudnímu, přeruší soud řízení o neexistenci, neplatnosti nebo zániku smlouvy až do doby, než bude v rozhodčím řízení rozhodnuto o pravomoci nebo ve věci samé.

Příloha č. 3 - Vybraná ustanovení LDIP

Art. 177

II. Arbitrabilité

(1) Toute cause de nature patrimoniale peut faire l'objet d'un arbitrage.

(2) Si une partie à la convention d'arbitrage est un Etat, une entreprise dominée ou une organisation contrôlée par lui, cette partie ne peut invoquer son propre droit pour contester l'arbitrabilité d'un litige ou sa capacité d'être partie à un arbitrage.

(…)

Art. 190

Ix. Caractère définitif. Recours

1. Principe

La sentence est définitive dès sa communication.

Elle ne peut être attaquée que:

a. lorsque l'arbitre unique a été irrégulièrement désigné ou le tribunal arbitral irrégulièrement composé;

b. lorsque le tribunal arbitral s'est déclaré à tort compétent ou incompétent;

c. lorsque le tribunal arbitral a statué au-delà des demandes dont il était saisi ou lorsqu'il a omis de se prononcer sur un des chefs de la demande;
d. lorsque l'égalité des parties ou leur droit d'être entendues en procédure contradictoire n'a pas été respecté;
e. lorsque la sentence est incompatible avec l'ordre public.

En cas de décision incidente, seul le recours pour les motifs prévus à l'al. 2, let. a et b, est ouvert; le délai court dès la communication de la décision.

Příloha č. 4 - Ustanovení článku č. 1676 belgického Code judiciaire:

Art. 1676.

1. Tout différend déjà né ou qui pourrait naître d'un rapport de droit déterminé et sur lequel il est permis de transiger, peut faire l'objet d'une convention d'arbitrage.
(2. Quiconque a la capacité ou le pouvoir de transiger peut conclure une convention d'arbitrage.
Sans préjudice des lois particulières, les personnes morales de droit public ne peuvent toutefois conclure une convention d'arbitrage que lorsque celle-ci a pour objet le règlement de différends relatifs à l'élaboration ou l'exécution d'une convention. Une telle convention d'arbitrage est soumise aux mêmes conditions quant à sa conclusion que la convention dont l'exécution est l'objet de l'arbitrage. En outre, les personnes morales de droit public peuvent conclure une convention d'arbitrage en toutes matières déterminées par la loi ou par arrêté royal délibéré en Conseil des Ministres. Cet arrêté peut également fixer les conditions et les règles à respecter relatives à la conclusion de la convention.) <L 1998-05-19/45, art. 3, 003; En vigueur : 17-08-1998>
3. Les dispositions qui précèdent sont applicables sous réserve des exceptions prévues par la loi.

Příloha č. 5 - Ustanovení článku č. 139 Ústavy Islámské republiky Írán:

Article 139

The settlement, of claims relating to public and state property or the referral thereof to arbitration is in every case dependent on the approval of the Council of Ministers, and the Assembly must be informed of these matters. In cases where one party to the dispute is a foreigner, as well as in important cases that are purely domestic, the approval of the Assembly must also be obtained. Law will specify the important cases intended here.

Příloha č. 6 - Vybraná ustanovení švédského zákona o rozhodčím řízení[188]

Section 1

Disputes concerning matters in respect of which the parties may reach a settlement may, by agreement, be referred to one or several arbitrators for resolution. Such an agreement may relate to future disputes pertaining to a legal relationship specified in the agreement. The dispute may concern the existence of a particular fact.

In addition to interpreting agreements, the filling of gaps in contracts can also be referred to arbitrators.

Arbitrators may rule on the civil law effects of competition law as between the parties.

(…)

Section 4

A court may not, over an objection of a party, rule on an issue which, pursuant to an arbitration agreement, shall be decided by arbitrators.

[188] The Swedish Arbitration Act of 1999 (SFS 1999:116). Citováno z <http://www.uni-kiel.de/leobalt/Datenbank/Schweden/The%20Swedish%20Arbitration%20Act%20of%201999.htm>.

A party must invoke an arbitration agreement on the first occasion that a party pleads his case on the merits in the court. The invocation of an arbitration agreement raised on a later occasion shall have no effect unless the party had a legal excuse and invoked such as soon as the excuse ceased to exist. The invocation of an arbitration agreement shall be considered notwithstanding that the party who invoked the agreement has allowed an issue which is covered by the arbitration agreement to be determined by the Debt Enforcement Authority in a case concerning expedited collection procedures.
During the pendency of a dispute before arbitrators or prior thereto, a court may, irrespective of the arbitration agreement, issue such decisions in respect of security measures as the court has jurisdiction to issue.

(…)

Section 49

Where foreign law is applicable to the arbitration agreement, section 4 shall apply to issues which are covered by the agreement, except when:
1. in accordance with the applicable law, the agreement is invalid, inoperative, or incapable of being performed; or
2. in accordance with Swedish law, the dispute may not be determined by arbitrators.

The jurisdiction of a court to issue such decisions regarding security measures as the court is entitled to issue in accordance with law, notwithstanding the arbitration agreement, is set forth in section 4, third paragraph.

Příloha č. 7 - Ustanovení italského Codice di procedura civile

Article 806

(Arbitrable disputes)

The parties may have disputes that have arisen between them decided by arbitrators provided the subject matter does not concern rights that may not be disposed of, except in case of express prohibition by law (…).[189]

Příloha č. 8 - Vybraná ustanovení francouzského Code civil

Article 2059

Toutes personnes peuvent compromettre sur les droits dont elles ont la libre disposition.

Article 2060

On ne peut compromettre sur les questions d'état et de capacité des personnes, sur celles relatives au divorce et à la séparation de corps ou sur les contestations intéressant les collectivités publiques et les établissements publics et plus généralement dans toutes les matières qui intéressent l'ordre public.

Toutefois, des catégories d'établissements publics à caractère industriel et commercial peuvent être autorisées par décret à compromettre.

[189] Anglický překlad dle VÁRADY – BARCELÓ – MEHREN, op. cit., s. 235. V italštině: „*Le parti possono far decidere da arbitri le controversie tra di loro insorte che non abbiano per oggetto diritti indisponibili, salvo espresso divieto di legge.*“ Dostupné online např. zde: <http://www.altalex.com/index.php?idnot=33753>.

Article 2061

Sous réserve des dispositions législatives particulières, la clause compromissoire est valable dans les contrats conclus à raison d'une activité professionnelle.

Příloha č. 9 - Vybraná ustanovení německého Zivilprozessordnung

§ 1030 **Schiedsfähigkeit**

(1)

Jeder vermögensrechtliche Anspruch kann Gegenstand einer Schiedsvereinbarung sein. Eine Schiedsvereinbarung über nichtvermögensrechtliche Ansprüche hat insoweit rechtliche Wirkung, als die Parteien berechtigt sind, über den Gegenstand des Streites einen Vergleich zu schließen.

(2)

Eine Schiedsvereinbarung über Rechtsstreitigkeiten, die den Bestand eines Mietverhältnisses über Wohnraum im Inland betreffen, ist unwirksam. Dies gilt nicht, soweit es sich um Wohnraum der in § 549 Abs. 2 Nr. 1 bis 3 des Bürgerlichen Gesetzbuchs bestimmten Art handelt.

(3)

Gesetzliche Vorschriften außerhalb dieses Buches, nach denen Streitigkeiten einem schiedsrichterlichen Verfahren nicht oder nur unter bestimmten Voraussetzungen unterworfen werden dürfen, bleiben unberührt.

Arbitrability of dispute and International Commercial Arbitration – Summary

The objective of this thesis is to explain the issue of arbitrability of disputes in an international commercial arbitration, especially to compare the Czech and the foreign approach. The thesis consists of three chapters, each of them dealing with different aspects of arbitrability.

Chapter One is introductory and defines basic terminology used in the thesis: especially the definition of arbitrability and the question of choice-law. It addresses the issue of the institution deciding the objection of arbitrability and the distinction between the subjective and objective arbitrability, too.

Chapter Two concerns the subjective arbitrability. The approach of subjective arbitrability argues whether the State or state entities could be a part of arbitration agreement. However, this claim was questioned by some states and some authors.

It examines relevant Czech and other legislations, especially the legislation of states with relatively hostile approach to subjective arbitrability, e.g. Iran. It concerns the old approach of Belgium, too. It presents the approach of denial of justice by several states. Finally, it provides an outline of relevant case law and illustrates the today's point of view by important award Banteler.

Chapter Three deals with the objective arbitrability. The approach of objective arbitrability argues what kind of disputes could be an object for international arbitration. In the beginning, it is focused on definition of the objective arbitrability in Czech law. Than it moves to the approach of another legal orders, through the analysis of Swiss, French, English, US law. It outlines the main coincidences of objective arbitrability with public order.

Next it illustrates the arbitrability by case law in different branches of law: Intellectual property law, antitrust and competition law, Insolvency and finally bribery and corruption.

Conclusions are drawn in last chapter. The main aim of the thesis is to prove that there is an evolution *in favorem* arbitrability of disputes in international private law. However, there still remain some states with conservative approach, too.

Key words: arbitrability, subjective arbitrability, objective arbitrability, international commercial arbitration

Resumé: Arbitrabilita sporu a mezinárodní obchodní arbitráž

Cílem této práce je prozkoumat a vysvětlit pojem arbitrabilita sporů v mezinárodní obchodní arbitráži, zejména pak srovnat český a zahraniční přístup k tomuto fenoménu. Práce sestává ze tří částí, přičemž každá z nich pojednává o arbitrabilitě ze specifického úhlu pohledu.

První kapitola je úvodní a měla by uvést čtenáře do základní problematiky arbitrability sporů. Je v ní zejména předestřen samotný pojem *arbitrability*, zmíněna je i problematika volby práva a je také vysvětleno, jaká instituce bude o arbitrabilitě sporu rozhodovat. V závěru je pak představeno dělení arbitrability na subjektivní a objektivní.

Druhá část pojednává o *subjektivní arbitrabilitě*, což je vlastnost sporu určující, zdali může být takový spor podřízen rozhodčímu řízení vzhledem k subjektům sporu. Práce si všímá především postavení států a právnických osob veřejného práva, které jsou někdy vnitřními normami vlastních právních řádů z rozhodčího řízení vyloučeny.

Je pojednáno o relevantní české právní úpravě a současně o některých zahraničních právních řádech a jejich přístupu k subjektivní arbitrabilitě. Také je zmíněn fenomén tzv. *odmítání spravedlnosti* některými státy. Nakonec jsou zmíněny některé přelomové nálezy a rozhodnutí, zejména pak případ *Banteler*, který je nejvýznamnějším nálezem v této oblasti.

Třetí část se zabývá *arbitrabilitou objektivní*. Tato vlastnost sporu určuje, zdali může být spor podřízen mezinárodnímu rozhodčímu řízení s ohledem na předmět sporu. Nejdříve je pojednáno o omezení, které je obsaženo v českém právním řádu, pak je pozornost věnována některým zahraničním úpravám, zejména švýcarské, francouzské, anglické a úpravě obsažené v právním řádu USA. Dále je také zmíněn vztah objektivní arbitrability a veřejného pořádku.

Následně jsou uvedena některá právní odvětví, ve kterých je otázka arbitrability velmi aktuální. Jedná se o oblast práva duševního vlastnictví, kartelového a soutěžního práva a problematiky korupce a úplatkářství.

Závěr pak potvrzuje určitou tendenci právních řádů působit ve prospěch rozhodčích řízení a arbitrability sporu, ačkoliv stále zůstává velké množství států, které jsou v tomto směru konzervativní.

Klíčová slova: arbitrabilita, subjektivní arbitrabilita, objektivní arbitrabilita, mezinárodní obchodní arbitráž